

TÜRK HUKUKUNDA ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARIN DÜZENLENMESİ İHTİYACI

The Necessity of Regulatory Frameworks for Online Platforms under Turkish Law

Dr. Öğr. Üyesi Aybike TUNÇ*

Öz: Dijital teknolojilerin hızlı yükselişiyle birlikte, çevrimiçi platformlar iletişim kurma, bilgiye erişme ve iş yapma alışkanlıklarımızı şekillendirerek günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bununla birlikte, yaygın etkileri ve kötüye kullanım potansiyelleri sebebiyle bu alanda güçlü bir düzenlemeye de ihtiyaç duyulmaktadır. Çevrimiçi platformların yasalarla düzenlenmesi, bireysel hakların korunmasının yanı sıra zararlı içeriklerin ve haksız rekabetin önlenmesi için de elzemdir.

Bu çalışma, öncelikle çevrimiçi platform kavramını açıkladıktan sonra bu platformlara yönelik hukuki düzenleme ihtiyacını irdelemekte, ardından karşılaştırmalı hukuktaki düzenleme örneklerine yer verip Türk kanun koyucusuna benzer regülasyonlar getirilmesine yönelik tavsiyelere yer vermektedir.

Anahtar sözcükler: Çevrimiçi Platform, Dijital Hizmet Tüzüğü, Dijital Haklar, Dijital Egemenlik

Abstract: With the rapid rise of digital technologies, online platforms have become a fundamental aspect of our daily lives, significantly influencing how we communicate, access information, and engage in business. However, their far-reaching impact and potential for misuse also underline the necessity of robust regulation. Regulating online platforms is vital to protecting individual rights and curbing the dissemination of harmful content and unfair competition. This paper begins by defining online platforms, then expounds on the importance of regulating them, provides examples of regulation in comparative law, and finally, offers recommendations for the Turkish legislator for granting similar regulations.

This paper begins by defining online platforms, then expounds on the importance of regulating them, provides examples of regulation in comparative law, and finally, offers recommendations for the Turkish legislator for granting similar regulations.

Keywords: Online Platform, Digital Service Act, Digital Rights, Digital Sovereignty

* Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, aybike.tunc@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5837-9170

Makale Geliş Tarihi: 2.08.2024, Makale Kabul Tarihi: 11.03.2025

GİRİŞ

Son yıllarda dijital hizmetlerin düzenlenmesi, çevrimiçi platformların hızla yaygınlaşması ve günlük hayata entegre edilmesi ile dünya çapında kritik bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal medya ve e-ticaretten, bulut bilişim ve fintech'e kadar uzanan bu platformlar, inovasyon için benzeri görülmemiş kolaylık ve fırsatlar sunmakla birlikte gerekli yasal düzenlenmeler getirilmediği takdirde, önemli risk ve zorlukları da beraberlerinde getirmektedirler¹.

Veri ihlalleri, pazarda tekelleşme, tüketicilerin yanlış yönlendirilerek zarara uğratılmaları ve haksız rekabet uygulamaları gibi ciddi riskler, çevrimiçi platformların güvenli, adil ve şeffaf bir şekilde çalışmasını sağlamak için sağlam düzenleyici çerçevelere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Türk hukuku bağlamında, dijital hizmetlerin düzenlenmesi özellikle önem arz eder. Zira Türkiye'de de tüm dünyada olduğu gibi dijital pazar ivmelenerek büyümektedir. Özellikle covid-19 pandemisi sonrası giderek artan sayıda tüketici, günlük işlem ve hizmetler için çevrimiçi platformları tercih etmektedir². Bu büyüme dijital pazar açısından faydalı olmakla birlikte tüketicinin korunması, veri gizliliği ve haksız rekabetin önlenmesi gibi kritik endişeleri de gündeme getirmektedir. Söz konusu platformlara ilişkin düzenleyici tedbirler alınmadığı takdirde özellikle de Brüksel etkisi³ sebebiyle AB düzenlemelerine uyumlanan platformlar, Türk kullanıcılara da bu düzenlemeler kapsamında hizmet sunmaya devam edecektir. Bu sebeptendir ki Türkiye'nin dijital egemenliğini koruması ve Türk kullanıcıların dijital haklarının ihlalinin önlenmesi için çevrimiçi platformlara ilişkin düzenlemeler yapılması ihtiyacı aciliyet arz etmektedir.

I. ÇEVİRİMİÇİ PLATFORM KAVRAMI

Her ne kadar çevrimiçi platform denildiğinde her bireyin zihninde bir imge oluşuyor, hatta pek çok internet sitesi kendisini platform olarak adlandırıyor olsa da⁴ kişilerin bu kadar kolaylıkla gündelik hayatlarına entegre edebildikleri bu kavramı tanımlamak görüldüğü kadar kolay değildir. Zira her disiplin kendi ihtiyaçları doğrultusunda çevrimiçi platformları farklı şekilde

¹ Gillespie, Tarleton, *Custodians Of The Internet: Platforms, Content Moderation, and The Hidden Decisions That Shape Social Media*, Yale University Press 2018, sh. 198.

² Klein, Müge/Bayrak Meydanoglu, Ela Sibel, "İşletmeler İçin Geniş Kapsamlı Dijital Dönüşüm Strateji Çerçevesi", *Dijital Dönüşümü İşletme Biliminin Gözlükleriyle Anlamak*, Eryılmaz, M. (Ed.), Ankara 2021, sh. 122; Karaçar, Alper/Kılıç, Feride/Mataracı, Gökhan, "Covid-19 ile Hızlanan Dijital Dönüşüm", *Covid-19 Gündemi - Yeni Gerçeklikte Makro Trendler*, <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/tr/pdf/2020/07/covid-19-gundemi.pdf>, sh. 22.

³ Brüksel etkisi, Avrupa Birliği mevzuatına uyumlanan uluslararası firmaların AB üyesi olmayan ülkelerde de bu mevzuata ilişkin uygulamaları dayatması anlamına gelmektedir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için II-C başlığına bakınız.

⁴ Busch, Christoph/ Schulte-Nölke, Hans/Wiewiórowska-Domagalska, Aneta/Zoll, Fryderyk, "The Rise of the Platform Economy: A New Challenge for EU Consumer Law?" *EuCL*, 2016, S. 1, sh. 3; Rózenfeldová, Laura/Sokol, Pavol, "Liability regime of online platforms new approaches and perspectives", *EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC)*, S. 3, sh. 868.

tanımladığı gibi başlı başına platform kavramının kendisinin dört başı mamur bir şekilde tanımlanabilmesi de maalesef mümkün değildir⁵.

Çevrimiçi platform, en genel tanımıyla kullanıcıların birbirleriyle etkileşime girdiği tüm çevrimiçi alanları ifade etmektedir⁶. OECD'nin yapmış olduğu tanıma⁷ göre çevrimiçi platform, internet üzerinden hizmet aracılığıyla etkileşimde bulunan iki veya daha fazla farklı ancak birbirine bağımlı kullanıcı grubu (firmalar veya bireyler) arasındaki etkileşimleri kolaylaştıran dijital hizmetleri ifade eder. Paralel şekilde Avrupa Komisyonu da 2015'te yayınlamış olduğu bir danışma yazısında⁸ çevrimiçi platformları iki (veya çok) taraflı pazarlarda faaliyet gösteren, iki veya daha fazla farklı ancak birbirine bağımlı kullanıcı grubu arasında etkileşim sağlamak için interneti kullanan ve gruplardan en az biri için değer üreten bir teşebbüs şeklinde tanımlamıştır. Yine Komisyon 2016'da yayınlamış olduğu bir çalışma belgesinde⁹ çevrimiçi platformların temel özelliklerini, kullanıcılar arasındaki doğrudan etkileşimleri veya işlemleri kolaylaştırma ve bunlardan değer elde etme kapasitesi, diğerlerinin yanı sıra her bir kullanıcının hizmet ve deneyimini optimize etmek amacıyla büyük miktarda kişisel ve kişisel olmayan veri toplama, kullanma ve işleme yeteneği, ağ etkileri olarak adlandırılan, herhangi bir ilave kullanıcının mevcut tüm kullanıcıların deneyimini geliştireceği ağlar kurma kapasitesi, kullanıcılara fayda sağlayan ancak geleneksel pazarları da bozabilecek daha verimli düzenlemeler için yeni pazarlar yaratma ve şekillendirme yeteneği ve son olarak da yukarıda sayılanların tümünü gerçekleştirme aracı olarak bilgi teknolojisine güvenme şeklinde sıralamıştır.

OECD'nin ve Komisyon'un yapmış olduğu tanımlar, her ne kadar yol gösterici olsalar da hukuken bağlayıcı nitelikte değildir. Dijital hizmetleri düzenleyen daha eski tarihli farklı yasal düzenlemeler mevcut olsa da çevrimiçi platform kavramı AB hukukunda ilk kez 2022 tarihli Dijital Hizmet Tüzüğü (Digital Service Act) md. 3 hükmünde tanımlanmıştır. Madde hükmüne göre çevrimiçi platform, hizmet alıcısının talebi üzerine bilgileri depolayan ve kamuya yayan bir barındırma hizmetini ifade eder. Aynı hükme göre bu faaliyet, başka bir hizmetin küçük ve tamamen ikincil bir özelliği veya ana hizmetin küçük bir işlevi ise, objektif ve teknik nedenlerle bu diğer hizmet olmadan kullanılamıyorsa ve bu özellik veya işlevselliğin diğer hizmete entegrasyonu,

⁵ Bassan, Fabio, Digital Platforms and Global Law, UK 2021, sh. 1.

⁶ Rózenfeldová/Sokol, sh. 868.

⁷ OECD, An introduction to online platforms and their role in the digital transformation, OECD Publishing. <https://www.oecd.org/innovation/an-introduction-to-online-platformsand-their-role-in-the-digital-transformation-53e5f593-en.htm> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁸ Public consultation on the regulatory environment for platforms, online intermediaries, data and cloud computing and the collaborative economy, September 24, 2015, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/consultations/public-consultation-regulatory-environment-platforms-online-intermediaries-data-and-cloud-computing> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁹ European Commission. (2016b). Staff working document. In Communications from the commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions, online platforms and the digital single market opportunities and challenges for Europe, COM (2016)288 final, SWD (2016) 172 final. Brussels May 25, 2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0288> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Tüzüğün uygulanabilirliğini aşmak için bir araç değilse çevrimiçi platform olarak kabul edilmez¹⁰.

Amerikan hukukunda dijital hizmetleri düzenleyen İletişim Ahlak Yasası'nın (CDA) 230. bölümü, çevrimiçi platformları doğrudan tanımlamamakla birlikte kapsadığı varlıkları tanımlamak için "etkileşimli bilgisayar hizmeti" terimini kullanmaktadır. Kanun hükmüne göre etkileşimli bilgisayar, internete erişim sağlayan hizmetler ve sistemler, kütüphaneler veya eğitim kurumları tarafından işletilen veya sunulan sistemler dahil olmak üzere, bir bilgisayar sunucusuna birden fazla kullanıcının erişimini mümkün kılan herhangi bir bilgi hizmeti, sistem veya erişim yazılımı sağlayıcısını ifade etmektedir¹¹. Bu geniş tanım, sosyal medya platformları, forumlar, arama motorları ve diğer birçok çevrimiçi aracı türü dahil olmak üzere çok çeşitli çevrimiçi hizmetleri kapsamaktadır. 230. bölümün amacı, bu kuruluşlara kullanıcı tarafından oluşturulan içerik için sorumluluktan muafiyet sağlamak ve bu hizmetleri barındırdıkları büyük miktarda üçüncü taraf içeriğinden sorumlu tutulmaktan koruyarak internetin büyümesini ve gelişmesini teşvik etmektir¹².

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak bir çevrimiçi platformun varlığından söz edebilmek için her şeyden önce sözkonusu platformun kullanıcıların etkileşimlerine olanak sağlama mecburiyeti bulunduğundan bahsedebiliriz. Zira kullanıcıların etkileşimine ortam sağlaması, bir çevrimiçi platformun olmazsa olmaz özelliğidir. Bunun yanı sıra platform, kullanıcıların etkileşimlerine olanak sağlarken mutlaka aracı olarak hizmet vermeli ve sözkonusu etkileşimleri yönetmek için de algoritmalara güvenmelidir. Dolayısıyla bugün kullanıcıların internete girdiklerinde kullandıkları hemen hemen her site; çevrimiçi bloglar, sosyal medya kanalları, yayın (streaming) platformları, çevrimiçi alışveriş siteleri birer çevrimiçi platform niteliğindedir. Her ne kadar kullanıcılar, bu platformlarda gerçekleştirdikleri etkileşimlerde genel hükümler çerçevesinde korunuyor olsalar da dijital çağın getirileri ve ihtiyaçları gereğince özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

II. ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARIN HUKUKEN DÜZENLENMESİ İHTİYACI

Çevrimiçi platformların hızla yayılması ve yaygın etkisi, güçlü bir yasal düzenlemeye duyulan acil ihtiyacı gün yüzüne çıkarmıştır. Bu platformlar sosyal etkileşim, ticaret ve bilgi alışverişi için kritik altyapı görevi görerek modern yaşamın merkezinde yer almaktadır. Bununla birlikte, kullanıcı verileri üzerindeki geniş erişim ve kontroller, gizlilik, güvenlik ve adil rekabet konularında önemli endişelere yol açmaktadır. Bu platformların kullanıcıların temel hak ve özgürlüklerine saygı göstermesini, kişisel verileri korumasını ve adil rekabeti sürdürmesini sağlamak için etkili bir düzenleme gereklidir. Uygun yasal

¹⁰ Regulation Of The European Parliament and Of The Council on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act), 19 October 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (erişim tarihi: 17.06.2024).

¹¹ Section 230 of the Communications Act of 1934 at 47 U.S.C. § 230, <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230> (erişim tarihi: 17.06.2024).

¹² Goldman, Eric, "An Overview of the United States' Section 230 Internet Immunity", Oxford Handbook of Online Intermediary Liability, Giancarlo Frosio (ed.), Oxford 2020, sh. 157.

çerçeveler olmadan, çevrimiçi platformlar hakim konumlarını istismar edebilir, demokratik süreçleri ve ekonomik dayanıklılığı zayıflatan bir güç yoğunlaşmasına yol açabilir. Bu nedenle, her ülkenin kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamına göre uyarlanmış sıkı düzenlemelerin uygulanması, bireysel ve ulusal çıkarların korunması ve tüm paydaşlar için daha eşitlikçi ve güvenli bir dijital ortamın teşviki için çok önemlidir.

A. KULLANICILARIN HAKLARININ KORUNMASI

Çevrimiçi platformların en belirleyici özelliği, kullanıcıların etkileşimi için bir alan yaratmasıdır. Bu sebeptendir ki bu platformların düzenlenmesi, kullanıcıların temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi noktasında büyük önem arz eder. Zira çevrimiçi platformlarda her gün kullanıcılara ait çok büyük miktarlarda kişisel veri akışı gerçekleşmektedir. Öyle ki bazı kullanıcılar paylaştıkları içeriklerde kişisel verilerini paylaştıkları bilinci ve kabulü ile hareket ediyor olsalar da bazı kullanıcılar sözkonusu paylaşımların kişisel veri içerdiğinin bilincinde değillerdir¹³. Dolayısıyla hergün yoğun bir veri akışı olan çevrimiçi platformlarda sözkonusu kişisel verilerin güvenliği ve gizliliği ciddi bir tehdit olarak gündeme gelmektedir¹⁴. Belirtmek gerekir ki sözkonusu platformlarda işlenen kişisel veriler korunmadan mahrum değildir. Zira kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı Anayasa md. 20 hükmü ile güvence altına alındığı gibi kişisel veri güvenliği 6698 sy. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile de ayrıca korunmaktadır. Ancak sözkonusu platformların aracı hizmeti verdiği dikkate alındığında, veri sorumlusu ya da veri işleyen için öngörülen yükümlülüklerin kullanıcılara yeterli veri güvenliği sağlamadığı görülecektir¹⁵. Gerçekten de bu platformlar aracılığıyla kullanıcılarla etkileşime geçen işletmeler, çoğunlukla kullanıcıların hangi verilerinin işleneceği noktasında karar verme ya da kullanıcıya seçenek sunma yetkisine sahip değillerdir. Bu sebeptendir ki gizlilik ayarlarını yönetme seçenekleri, profil oluşturmaya dayalı kişiye yönelik reklamlardan vazgeçme imkanı gibi çevrimiçi platformları kullanıcılara kişisel verileri üzerinde daha fazla kontrol sağlamakla yükümlü kılacak yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır¹⁶.

¹³ Eroğlu, Şahika, "Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe Üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi cilt: 35 sayı: 2, sh. 131.

¹⁴ Turillazzi, Aina/Taddeoa, Mariarosaria/Floridi, Luciano/Casolari, Federico, "The digital services act: an analysis of its ethical, legal, and social implications", Law, Innovation and Technology 15.1 2023, sh. 95; Calo, Ryan, "The boundaries of privacy harm", Indiana Law Journal, Vol. 86, Issue 3 Summer 2011, sh. 1135 vd.; Doğan, Bayram, Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı, Ankara 2022, Sh. 206.

¹⁵ Angelopoulos, Spyros/Brown, Michael/McAuley, Derek/Merali, Yasmin/Mortier, Richard/Price, Dominic, "Stewardship Of Personal Data On Social Networking Sites.", International Journal of Information Management, 2021 vol. 56, sh. 2.

¹⁶ Angelopoulos/Brown/McAuley/Merali/Mortier/Price, sh. 6; Demirhan, Haluk/Delen, Dursun, "Leveraging The Capabilities Of Service-Oriented Decision Support Systems: Putting Analytics and Big Data In Cloud", Decision Support Systems, 2013 vol. 55.1, sh. 415; Liu, Ying/Soroka, Anthony/Han, Liangxiu/Jian, Jin/Tang, Min, "Cloud-Based Big Data Analytics For Customer Insight-Driven Design Innovation In Smes", International Journal of Information Management, 2020 vol. 51, sh. 3.

Kullanıcıların çevrimiçi platformları kullanırken korunması gereken tek menfaati kişisel verileri değildir. Keza bu platformlar, kişilerin iletişim kurmak, duygu ve düşüncelerini aktarmak amacıyla kullandıkları alanlar oldukları için ifade özgürlüklerinin de korunması önem arz etmektedir. Unutulmamalıdır ki çevrimiçi platformlar farklı sesler için bir alan sunarken, aynı zamanda belirli bakış açılarını bastırma veya güçlendirme gücüne de sahiptirler¹⁷. Bu sebeple ifade özgürlüğünün korunması birey hak ve özgürlüklerinin korunması açısından önemli olduğu kadar toplumsal kültürün korunması ve yeniden inşası açısından da son derece önemlidir¹⁸.

Kullanıcıların ifade özgürlüklerini korumaya yönelik düzenlemeler kadar belli bir zümre ya da gruba yönelik nefret söylemi ve yanlış bilginin yayılmasını önleyecek düzenlemelere de ihtiyaç duyulmaktadır¹⁹. Çünkü çevrimiçi platformlar, dezenformasyonun son derece hızlı ve geri dönülmez bir şekilde yayılmasına da olanak sağlayabilmektedirler²⁰. Bir yanda zararlı içeriklerin dijital platformdan kaldırılması ile korunacak toplumsal huzur ve diğer yanda da ifade özgürlüğü, hassas bir terazinin iki kefesinde duran iki feda edilemeyecek denli önemli değerlerdir. Binaenaleyh bu hususta getirilecek düzenleme, her şeyden önce kullanıcıların ifade özgürlüklerini koşulsuz bir güvence altına almalı ve sansüre engel olacak güçlü mekanizmalar oluşturmali; bununla birlikte ifade özgürlüğünün sınırlarını da hakkın içeriğini boşaltmadan; ama dezenformasyon ve nefret söylemine de engel olacak şekilde dikkatlice çizmelidir²¹. Güçlü ve kapsamlı yasal çerçevelerin eksikliği, ifade özgürlüğünün etkin bir şekilde korunamaması ya da ifade özgürlüğü adı altında kişisel mahremiyelerin ihlal edilmesi, ayrımcılık, dolandırıcılık, belli zümre ya da gruplara yönelik nefret

¹⁷ Pasquale, Frank, "Platform Neutrality: Enhancing Freedom Of Expression In Spheres Of Private Power", Theoretical Inquiries in Law, 2016 vol.17. issue 2, sh. 509; Hong, Mathias, "Regulating Hate Speech And Disinformation Online While Protecting Freedom Of Speech As An Equal And Positive Right-Comparing Germany, Europe And The United States", Journal of Media Law, 2022 vol. 14 issue 1, sh. 78

¹⁸ Tunç, Hasan, "Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı" Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: XII sayı: 1-2, sh. 1128.

¹⁹ Citron, Danielle Keats/Norton, Helen, "Intermediaries and Hate Speech: Fostering Digital Citizenship For Our Information Age", Boston University Law Review, 2011 Vol. 91, sh. 1453-1454.

²⁰ Bu bağlamda, bir çevrimiçi platform olan Twitter'ın eski ABD Başkanı Donald Trump'ı kalıcı olarak yasaklama kararı dikkat çekicidir. Bu karar, 6 Ocak 2021'de gerçekleşen Trump destekçilerinin Kongre Binası'na yaptığı saldırı sonrası Twitter, Trump'ın tweetlerinin şiddeti daha da teşvik etme riski taşıdığını gerekçesiyle 8 Ocak 2021 tarihinde, Trump'ın hesabını kalıcı olarak kapattığını duyurdu. Bkz: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55597840> (erişim tarihi: 26.06.2024).

Twitter'ın bu yasağı, çevrimiçi platformların ifade özgürlüğünü koruma sorumluluğu ile toplumsal düzeni ve güvenliği sağlama zorunluluğu arasındaki dengeyi nasıl kurması gerektiği sorusunu gündeme getirdi. Hatta Twitter'ın kurucu ortağı ve CEO'su Jack Dorsey, bu tür yasakların tehlikeli bir emsal teşkil edebileceği ve internet üzerinde özel şirketlerin aşırı güç kullanımı ile ilgili endişelere yol açabileceği yönünde açıklamalarda bulundu. Bkz: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55647815> (erişim tarihi: 26.06.2024).

²¹ Hong, sh. 93; Kuczerawy, Aleksandra, "Fighting Online Disinformation: Did The EU Code Of Practice Forget About Freedom Of Expression?", In: Disinformation And Digital Media As A Challenge For Democracy European Integration And Democracy Series 6, Georgios Terzis et al. (ed.), Cambridge 2019, sh. 303 vd.

söylemlerinin ve diğer insan haklarına yönelik ciddi ihlallerin yaygınlaşması gibi sorunlara yol açma potansiyeli taşımaktadır²².

Zararlı içeriklerin önlenmesi her türlü çevrimiçi platform açısından önemli olmakla beraber²³ özellikle küçüklerin ve korunmaya muhtaç grupların erişimine açık olanlar açısından daha elzemdir. Zira bu kullanıcılar zararlı içeriklerin şiddete maruz kalma, siber zorbalık ve istismar gibi olumsuz etkilerine karşı özellikle hassastırlar²⁴. Bu sebeple çevrimiçi platformların zararlı içerikleri hızlı bir şekilde tespit etmelerini ve kaldırmalarını sağlayacak mekanizmaları oluşturmaya zorlayacak düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra sözkonusu düzenlemeler, çevrimiçi platformları reşit olmayanların potansiyel olarak zararlı içeriğe erişimini sınırlamak için yaş doğrulama mekanizmaları ve ebeveyn kontrolleri gibi önlemler almaya da yönlendirmelidir²⁵. Zira ebeveyn kontrol programları aracılığıyla ebeveynler, çocuklarının hangi siteleri ziyaret ettiği bilgisine ulaşabildiği gibi birden fazla çocuğu olan ebeveynlerin yaş sınıflandırması yaparak hangi çocuğunun hangi içeriklere ulaşabileceğini kontrol edebilme imkanına da erişmektedirler²⁶. Böylece ebeveynler, çevrimiçi platformlarda çocuklarının hangi içeriklere erişebileceğini denetleme imkanına kavuşmakta ve zararlı içerikler barındıran platformlara çocuklarının erişimini engelleyebilmektedirler²⁷.

B. HAKSIZ REKABETİN ÖNLENMESİ

Çevrimiçi platformlar, kullanıcılara başka kullanıcılarla bağlantı kurma, fikirlerini paylaşma yoluyla etkileşime geçme şansı sunduğu gibi ticari işlemler için de fırsatlar sunarak kullanıcı deneyimlerini sosyalleşmenin ötesine taşımaktadır. Çevrimiçi hizmetler ve pazarlar, büyük ölçüde yüksek giriş engelleri, "*kazanan her şeyi alır*" dinamikleri, ağ etkileri ve sınırlı veri taşınabilirliği gibi faktörler nedeniyle diğer pazarlara kıyasla farklı yapılarla ve sonuçlara sahiptir²⁸. Bu özelliklerle pazarın özelliklerinden, ilgili faaliyetin ve iş modelinin

²² Kaya, Mehmet Bedii, "*İnsan Hakları Ekseninde İnternetin Kontrolü ve Hukuki Sorumluluk Rejimi*", Anayasa Yargısı, cilt: 37 sayı: 2, sh. 196.

²³ Arora, Arnav/Nakov, Preslav/ Hardalov, Momchil/Sarwar, Muhammad Sheikh/Nayak, Vibha/Dinkov, Yoan/Zlatkova, Dimitrina/Dent, Kyle/Bhatawdekar, Ameya/Bouchard, Guillaume/Augenstein, Isabelle, "*Detecting Harmful Content On Online Platforms: What Platforms Need Vs. Where Research Efforts Go*" ACM Computing Surveys, 2023 vol. 56 issue 3, <https://doi.org/10.1145/3603399> (erişim tarihi: 25.06.2024), sh. 3.

²⁴ Alemi, Farrokh/Carmack, Suzanne/Gustafson, David/Jacobson, Judith/Kreps, Gary L./Nambisan, Priya/Remezani, Niloofar/Simons, Jack/Xiao, Yunyu, "*Support for the Kids Online Safety Act (KOSA), With Caution*" Quality Management in Healthcare, 2023 vol. 32 issue 4, sh. 278; KULULAR İBRAHİM, Merve Ayşegül/ALUÇ, Rümeyza, "6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, sayı: 51, sh. 337.

²⁵ Franqueira, Virginia NL/Annor, Jessica A./Kafalı, Özgür, "*Age Appropriate Design: Assessment of TikTok, Twitch, and YouTube Kids*", <https://doi.org/10.48550/arXiv.2208.02638> (erişim tarihi: 25.06.2024), sh. 2.

²⁶ YİĞİT, Tuncay/SİĞLA, Murat/AKSUNGUR, Nurten/ERBAÇ, Saliha/PALAZ, Ümmiye, "Çocuklar İçin İnternet Güvenliği: Bir Ebeveyn Kontrol Aracı." IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Dumlupınar Üniversitesi, Ocak 31, Şubat 2, 2007, sh. 46.

²⁷ KULULAR İBRAHİM/ALUÇ, sh. 341.

²⁸ Aşçıoğlu Öz, Gamze, "*Avrupa Birliğinde Dijital Piyasa ve Hizmetlerin Düzenlenmesine İlişkin Güncel Gelişmeler ve Yansımaları*", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi 2023 Cilt:22, No:2,

doğasından, şirket politikalarından ve pazar davranışlarından kaynaklanabilmektedir. Sonuç olarak, rekabet hukukunun odak noktası, markalar arası ve marka içi rekabete yapılan geleneksel vurgudan uzaklaşarak, ağlar arası ve ağ içi rekabeti vurgulamaya kaymıştır²⁹.

Dijital pazarların kendine has özellikleri, özel düzenlemelere duyulan ihtiyacı gün yüzüne çıkarmıştır. Zira teknoloji altyapısı, kullanıcı kazanımı ve düzenleyici standartlara uyum için gereken önemli başlangıç yatırımları gibi engeller pazara girmek isteyen yeni platformlar açısından rekabeti güçleştirici etkiye sahiptir³⁰. Bu dinamikler göz önüne alındığında, rekabet hukukunun odak noktası geleneksel markalar arası rekabetten ağlar arası ve ağ içi rekabete kaymıştır. Bu sebeple fiziksel pazarlar için tasarlanmış olan geleneksel antitröst düzenlemeler, verilerin rekabetçi bir varlık olarak rolü ve algoritmaların pazar davranışı üzerindeki etkisi gibi dijital platformların nüanslarını yakalamakta genellikle yetersiz kalmaktadır³¹.

Filhakika dijital ekonomide eşit bir oyun alanının korunması için dijital pazarın iç dinamikleri dikkate alınarak algoritmik karar alma süreçlerinde şeffaflığın sağlanması, platformların kendi ürün veya hizmetlerini rakiplerinin ürün veya hizmetlerine göre önceliklendirdiği kendi kendine referans verme gibi adil olmayan uygulamaların önüne geçen yasal düzenlemeler getirilerek haksız rekabet önenebilir, tekelleri davranışlara engel olunabilir ve inovasyon teşvik edilebilir³². Böylece daha geniş bir hizmet ve ürün yelpazesine erişim imkanı tanınarak tüketicilere fayda sağlandığı gibi küçük ve orta büyüklükteki yeni ve çeşitli işletmelerin büyümesine de ortam sağlanabilir³³.

C. DİJİTAL EGEMENLİĞİN KORUNMASI

Çevrimiçi platformlar, ülke sınırları içerisinde bulunan kullanıcılar arasında bir etkileşim sağladığı gibi küresel iletişimi, ticareti ve bilgi yayılımını da

sh. 432; Dessemond, Ebru Gökçe, "Restoring Competition in" Winner-Took-All" Digital Platform Markets", UNCTAD Research Paper No. 40, 2020 <https://doi.org/10.18356/5ee7948e-en> (erişim tarihi: 25.06.2024), sh. 4.

²⁹ Aşçıoğlu Öz, sh. 433; Kart, Ashhan, "Elektronik Ticarette Rekabet Hukuku Üzerinden Cezalandırma Politikaları ve Avrupa Birliği Dijital Piyasalar Yasası Örneği", Kırıkkale Hukuk Mecmuası, 2024 Cilt: 4 Sayı: 2, sh. 439.

³⁰ Dessemond, sh. 5; Ayrıntılı bilgi için bkz: Carugati, Christophe, Digital Competition and Regulation in the World: A Primer, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3866438> (erişim tarihi: 25.06.2024).

³¹ Aşçıoğlu Öz, sh. 431; Ullah, Fahim/ Sepasgozar, Samad M.E./Thaheem, Muhammad Jamaluddin/Al-Turjman, Fadi, "Barriers To The Digitalisation and Innovation Of Australian Smart Real Estate: A Managerial Perspective On The Technology Non-Adoption", Environmental Technology & Innovation, 2021 vol. 22, <https://doi.org/10.1016/j.eti.2021.101527> (erişim tarihi: 25.06.2024), sh. 3.

³² Baker, Jonathan B., "Protecting and Fostering Online Platform Competition: The Role Of Antitrust Law", Journal of Competition Law & Economics 2021 vol.17 issue 2, sh. 499; Geradin, Damien/Dimitrios Katsifis, "Strengthening Effective Antitrust Enforcement In Digital Platform Markets", European Competition Journal 2022 vol. 18 issue 2, sh. 357.

³³ Baker, sh. 496.

giderek daha fazla etkilemektedir³⁴. Özellikle de Büyük Beşli (Big Five) olarak adlandırılan büyük çevrimiçi platformlar uluslararası şirketlere ait oldukları için Avrupa Birliği (AB)'nin sahip olduğu pazar gücünün de etkisiyle AB müktesebatına uyumlanmakta ve diğer ülkelere de bu müktesebat çerçevesinde hizmet sunmaktadırlar³⁵. Bu sebeptendir ki Türkiye açısından çevrimiçi platformları düzenlemek, yalnızca yerel dijital ekosistemleri yönetmek değil, aynı zamanda dijital egemenliğini korumak ve AB düzenlemelerinin AB üyesi olmayan ülkelerin yasalarını ve uygulamalarını dolaylı olarak şekillendirdiği "Brüksel Etkisi"nin yaratabileceği olumsuz sonuçları en aza indirmek anlamına gelmektedir.

Literatürde düzenli, değer odaklı, düzenlenmiş ve dolayısıyla makul ve güvenli bir dijital alanın kısaltması olarak da kullanılan³⁶ dijital egemenlik, esasında bir devletin veya kuruluşun dijital altyapısı, verileri ve politikaları üzerinde kontrol sahibi olması, bu unsurların yabancı etkilerden bağımsız olarak çalışmasını ve dış tehditlerden korunabilmesini sağlaması anlamına gelmektedir³⁷. Dolayısıyla dijital egemenlik kavramının teknolojik, yasal, ekonomik ve jeopolitik yönler de dahil olmak üzere çeşitli boyutları bulunmaktadır³⁸.

Yukarda da belirtildiği gibi, Büyük Beşli olarak adlandırılan ve onlara alternatif olarak sunulan çevrimiçi platformların çoğunlukla uluslararası şirketlere ait olduğu düşünüldüğünde dijital egemenliğin ulusal güvenliğin korunmasında çok önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Zira bu platformlar kullanıcıların etkileşime geçmeleri için ortam sunarken bir yandan da kişisel verilerini işlemektedirler. Vatandaşların sözkonusu platformlarda toplanan verileri, alelade kişisel veri olabileceği gibi kişilerin sağlık bilgileri, siyasal yönelimleri ya da etnik kökenleri gibi özel nitelikli kişisel veri niteliğine de haiz olabilirler. Dolayısıyla çevrimiçi platformlara ilişkin yasal düzenlemelerin getirilmemesi, kişisel veri güvenliğinin yanı sıra bir siber güvenlik sorunu da teşkil etmektedir. Gerçekten de bu platformlar sözkonusu özel nitelikli verileri kullanarak toplumu manipüle edebilir, bireylerin karar alma süreçlerini tüketici

³⁴ Schünemann, Wolf J., "Ready for the world? Measuring the (trans-) national quality of political issue publics on Twitter", Media and Communication, 2020 vol.8 issue 4, sh. 41.

³⁵ Brühl, Volker, "Big Tech, The Platform Economy And The European Digital Markets", Intereconomics 2023, vol. 58.5, sh. 275; Chiarella, Maria Luisa, "Digital Markets Act (Dma) And Digital Services Act (Dsa): New Rules For The Eu Digital Environment", Athens Journal of Law, vol. 9 Issue 1, January 2023, sh. 50; Bradford, Anu, The Brussels effect: How the European Union rules the world, USA 2020, sh. 139.

³⁶ Pohle, Julia/Thiel, Thorsten, "Digital sovereignty", Internet Policy Review, 2020 vol. 9 issue 4, <https://doi.org/10.14763/2020.4.1532> (erişim tarihi: 24.06.2024), sh. 7

³⁷ Pohle/Thiel, sh. 9; Shoker, Ali, "Digital Sovereignty Strategies for Every Nation," ACIG, 2022 vol. 1, no. 1, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.0943>(erişim tarihi: 24.06.2024), sh. 4; Lawo, Dennis/Neifer, Thomas/Esau-Held, Margarita/Stevens, Gunnar, "Digital Sovereignty: What it is and why it matters for HCI", Extended Abstracts of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3544549.3585834> (erişim tarihi: 24.06.2024), sh. 2. Wittpahl, Volker, Digitale Souveränität: Bürger, Unternehmen, Staat, Berlin 2018, sh. 27 vd.

³⁸ Lawo/Neifer/Esau-Held/Stevens, sh. 4; Glasze, Georg/Odzuck, Eva/Staples, Ronald. "Einleitung: Digitalisierung als Herausforderung–Souveränität als Antwort? Konzeptionelle Hintergründe der Forderungen nach »digitaler Souveränität.«" Was heißt digitale Souveränität Glasze, Georg/Odzuck, Eva/Staples, Ronald (Ed.) Nürnberg 2022, sh. 19.

faaliyetlerinden siyasi tercihlerine uzanan geniş bir skalada etkileyebilir³⁹; böylece kamuoyunu etkileyerek bilgi akışlarını manipüle edebilir ve dezenformasyon veya propaganda yayarak toplumsal düzeni istikrarsızlaştırabilirler⁴⁰. Benzer şekilde kullanıcılarından demografik bilgiler, davranışsal veriler ve sosyal etkileşimler dahil olmak üzere büyük miktarda veri toplayan çevrimiçi platformlar, algoritmik önyargıları besleyerek dezavantajlı grupların ayrımcılığa uğramalarına yol açabilir ve bu gruplara yönelik nefreti besleyerek nihayetinde toplumsal huzursuzluğa katkıda bulunabilir ve ulusal güvenlik için bir tehdit oluşturabilirler⁴¹.

Dijital egemenliğin bir diğer görünümü de karşımıza ekonomik özerkliğin korunması olarak çıkmaktadır. Zira dijital altyapı üzerinde kontrol sahibi olmak, yerel teknolojik gelişmeleri teşvik etmek ve ekonomik çıkarları dış etkilerden korumak dijital çağda sürdürülebilir büyüme, yenilikçilik ve dayanıklılığın sağlanması için elzemdir. Aksi takdirde pazarda büyük güce sahip olan kapı tutucu platformlar, yerel start-upların ya da girişimcilerin büyümesine olanak tanımazlar⁴². Halbuki yerel platformların çoğalması ülkelerin dijital ekonomilerine katkı sağlamakta kalmaz, aynı zamanda vatandaşların benzersiz kültürel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını gerçekten anlayacakları için bu ihtiyaçlara özel çözümler sunmalarını da sağlar. Böylece hem yabancı teknolojilere olan bağımlılık azalır, hem vatandaşlar nokta atışı çözümlerle ihtiyaçlarını güvenle karşılar hem de ülkeler dijital pazarda yaptırım güçlerini artırır⁴³.

Bir ülkenin dijital pazardaki yaptırım gücünün artması şüphesiz ki dijital egemenliğin korunmasında en önemli unsurlardan biridir. AB'nin önemli pazar gücü sebebiyle genellikle fiili normlar haline gelen düzenleyici standartlarının

³⁹ Bu noktada kamuoyunda ve literatürde büyük ses getiren Cambridge Analitica skandalına değinilmesi gerekmektedir. Cambridge Analytica isimli firmanın Facebook üzerinden 2013 yılında sunmuş olduğu bir üçüncü parti uygulama aracılığıyla, bu uygulamayı kullanan kullanıcıların ve onların arkadaş listelerinde bulunan kişilerin kişisel verilerini ele geçirecek seçmenlerin tercihlerini etkilediği iddia edilmiş; Facebook'a 2018 yılında söz konusu uygulama aracılığıyla milyonlarca kullanıcının kişisel verisine izinsiz erişim sağlandığı ve veri güvenliğini sağlamak için gerekli önlemlerin alınmadığı gerekçesiyle dava açılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>; <https://www.bbc.com/news/technology-43465968>.

⁴⁰ Forestal, Jennifer, "Beyond Gatekeeping: Propaganda, Democracy, And The Organization Of Digital Publics", The Journal of Politics, 2021 vol. 83 issue 1, sh. 307.

⁴¹ Salminen, Joni/Hopf, Maximilian/Chowdhury, Shammur A./Jung, Soon-gyo/Almerekhi, Hind/Jansen, Bernard J., "Developing An Online Hate Classifier For Multiple Social Media Platforms", Home Human-centric Computing and Information Sciences, 2020 vol.10 issue 1, <https://doi.org/10.1186/s13673-019-0205-6> (erişim tarihi: 24.06.2024), sh. 2; Noto La Diega, Guido, "Grinding Privacy In The Internet Of Bodies. An Empirical Qualitative Research On Dating Mobile Applications For Men Who Have Sex With Men. An Empirical Qualitative Research On Dating Mobile Applications For Men Who Have Sex With Men" Ronald Leenes, Rosamunde Van Brakel, Serge Gutwirth And Paul De Hert (Eds), Data Protection And Privacy: The Internet Of Bodies, Oxford 2018, sh. 47.

⁴² Shoker, sh. 7;

⁴³ Ballı, Abdullah, "Türkiye'de Dijital Dönüşüm ve Girişimcilik", Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 2022 cilt 57 sayı 1, sh. 257; Boz, Nezihe/Serinkan, Celaleddin, "Türkiye'de Dijital Girişimcilik ve KOBİ'ler", Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 2022 cilt 6 sayı 12, sh. 115.

küresel etkisini ifade eden Brüksel Etkisi, esasında pratikte AB müktesebatının AB üyesi olmayan ülkelere dayatılması anlamına gelmektedir⁴⁴. Brüksel etkisinin sadece dijital egemenliğe değil, aynı zamanda bir bütün olarak ulusal egemenliğe de meydan okuduğu açıktır⁴⁵. Bu noktada belirtilmelidir ki yabancı mevzuatların incelenip örnek alınmasında herhangi bir sakınca bulunmamakla birlikte, bu durum uluslararası uygulamalarda da sıkça karşılaşılan ve doğal bir süreçtir. Karşılaştırmalı hukuk çalışmalarının mevcut düzenlemelerin geliştirilmesinde önemli bir kaynak teşkil ettiği tartışmasız bir husustur⁴⁶. Ancak ülkelerin kendi dijital ortamlarını kendilerine özgü ihtiyaç ve önceliklere uygun şekilde düzenlemeleri de elzemdir. Bu proaktif yaklaşım, sadece dijital egemenliği korumakla kalmaz; aynı zamanda ulusal egemenliği de güçlendirir. Filhakika ülkeler, dijital politikalarını kendi özel gereksinimlerine göre uyarlamak için dijital ekosistemlerinin sorumluluğunu üstlenmelidirler. Böylece kendi dijital regülasyonlarını getiren ülkeler, sadece ulusal egemenliklerini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda sağlam ve kendine güvenen bir dijital ekonominin gelişimini de teşvik ederler.

III. AVRUPA BİRLİĞİ VE AMERİKAN HUKUKUNDA ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARA İLİŞKİN DÜZENLEME ÖRNEKLERİ

Çevrimiçi platformların regülasyonu, yerel hukuk sistemlerini ilgilendirdiği kadar küresel ölçekte tartışmaları ve düzenlemeleri de yakından ilgilendirmektedir. Farklı ülkeler, kendi yasal ve ekonomik koşullarına uygun çözümler geliştirmekte, bu süreçte karşılaştırmalı hukukun sunduğu zengin deneyimlerden faydalanmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye’de gerçekleştirilecek olası regülasyon çalışmalarına ışık tutması amacıyla Avrupa Birliği’nin dijital hizmetler düzenlemeleri ve Amerika Birleşik Devletleri’nin teknoloji odaklı yasaları incelenecektir.

A. AVRUPA BİRLİĞİ’NİN ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİ

Avrupa Birliği, inovasyonu teşvik etmek, tüketiciyi korumak ve rekabetçi piyasaları sürdürmek amacıyla dijital platformlar ve hizmetler için kapsamlı bir düzenleyici çerçeve oluşturmuştur. Bu düzenleyici çerçeveyi oluştururken, tek bir regülasyonla dijital ortam ve ilişkilerin tamamını düzenlemekten kaçınmış, her bir hizmet türü, her farklı ilişki ile korunmaya mazhar her bir temel hak ve özgürlüğe ilişkin ayrı ayrı düzenlemeler getirmiştir. Böylece AB mevzuatında dijital ekonominin sunduğu zorlukları ve fırsatları ele alan bir dizi direktif ve düzenleme ortaya konulmuştur. Bu düzenlemelerin her biri ayrı ayrı derinlemesine incelenmeyi gerektirse de çalışmamızda çevrimiçi platformlara ilişkin AB mevzuatı hakkında genel bilgi vermek amacıyla temel düzenlemeler hakkında kısa açıklamalar yapmakla yetineceğiz.

AB’nin çevrimiçi platformlara yönelik düzenleyici yaklaşımının temel taşı Dijital Hizmetler Tüzüğü (DSA) oluşturmaktadır. Dijital hizmetlere yönelik

⁴⁴ Bradford, sh. 11.

⁴⁵ Bradford, sh. 270.

⁴⁶ Mousourakis, George, *Comparative Law and Legal Traditions*, Switzerland 2019, sh. 26; Kischel, Uwe, *Comparative Law*, Oxford 2019, sh. 57.

yasal çerçeveyi modernize etmek üzere yürürlüğe konan DSA, temel olarak dijital alanda şeffaflığı, hesap verebilirliği ve güvenliği artırmayı amaçlamaktadır⁴⁷.

Sosyal medya platformları, çevrimiçi pazar yerleri ve arama motorları dahil olmak üzere çeşitli çevrimiçi araçlar için geçerli olan DSA, bu platformlar için hukuka aykırı içeriklerin kaldırılması, temel hakların korunması ve faaliyetlerinin şeffaflığı ile ilgili açık sorumluluklar belirlemektedir⁴⁸. Örneğin, DSA Art. 14⁴⁹ hükmü gereğince çevrimiçi platformlar, kullanıcıların yasa dışı içeriği bildirebilmeleri için mekanizmalar oluşturmak ve bildirimde bulunulduktan sonra sözkonusu içeriği kaldırmak için hızlı bir şekilde hareket etmekle yükümlüdürler. Yine DSA Art. 26 ve 28⁵⁰ hükümleri gereğince çok büyük çevrimiçi platformlar (very large online platforms) (VLOPs), başka platformlardan farklı olarak risk değerlendirmeleri yapmak ve sistemlerinin bağımsız denetimlerini sağlamak gibi daha sert yükümlülüklerle tabidirler.

Tüm bu düzenlemelere ek olarak DSA Art. 39⁵¹ hükmü, platformların tavsiye algoritmalarında kullanılan parametreleri açıklamalarını ve kullanıcılara bu ayarları değiştirme seçenekleri sunmalarını düzenleyerek çevrimiçi reklamcılıkta şeffaflığı artırmaya yönelik önlemler de getirmektedir. Bu düzenleme ile AB, güvenli bir çevrimiçi ortamın teşvik edilmesi ile ifade ve bilgi edinme özgürlüğünün korunması arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır⁵².

AB hukukunda dijital platformlara ilişkin regülasyonlar denildiğinde DSA'nın ardında akla ilk gelen düzenleme olan Dijital Piyasalar Tüzüğü (DMA) dijital piyasaların rekabetçi dinamiklerini hedeflemektedir. DMA, iç pazar üzerinde önemli bir etkiye sahip büyük dijital platformlar olan geçit bekçilerini (gatekeepers)⁵³ piyasa değeri, kullanıcı tabanı ve işletmeler ile tüketiciler arasında aracı olarak oynadıkları rol gibi kriterlere göre tanımlamakta ve bunlara yükümlülükler getirmektedir⁵⁴.

⁴⁷ Chiarella, sh. 34; Mazgal, Anna, "Back to the Future? The Digital Services Act and Regulating Online Platforms Built on Community-Led Moderation", Building a European Digital Public Space Strategies for Taking Back Control from Big Tech Platforms, Alexander Baratsits (ed.), Berlin 2021, sh. 108.

⁴⁸ Çevik, İpek, "Avrupa Birliği Dijital Hizmetler Yasası'nın Değerlendirmesi", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi Yıl 8 - Sayı 2023/2, sh. 392.

⁴⁹ Digital Service Act (DSA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁵⁰ Digital Service Act (DSA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁵¹ Digital Service Act (DSA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁵² Turillazzi/Taddeoa/Floridi/Casolari, sh. 91; Çevik, sh. 403.

⁵³ Avrupa Komisyonu Eylül 2023 itibarıyla Alphabet (Google), Amazon, Apple, ByteDance (TikTok), Meta (Facebook) ve Microsoft olmak üzere altı şirketi DMA kapsamında geçit bekçisi olarak belirlemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/commission-designates-six-gatekeepers-under-digital-markets-act-2023-09-06_en (erişim tarihi: 01.08.2024)

⁵⁴ Chiarella, sh. 37; Bostoen, Friso, "Understanding The Digital Markets Act" The Antitrust Bulletin 2023 vol. 68.2, sh. 272; Aşçıoğlu Öz, sh. 446.

DMA, genel olarak geçit bekçilerinin rekabeti ve yeniliği engelleyen haksız uygulamalarda bulunmalarını enmeyi amalamaktadır⁵⁵. Özellikle, Art. 6⁵⁶ hkm ile birkaç önemli husus düzenlenmiştir. Bunların başında geçit bekçilerinin kendi kendilerine referans vermelerinin yasaklanması gelir. Böylece, geçit bekçilerinin kendi ürün veya hizmetlerini rakiplerinin ürün veya hizmetlerine göre öncelikli olarak göstermesi yasaklanarak kullanıcıların tarafsız ve adil bir şekilde mevcut seçenekler arasında seçim yapabilmelerinin sağlanması hedeflenmektedir⁵⁷. Aynı hükümle geçit bekçilerine getirilen bir diğer yükümlülük de veri taşınabilirliğinin saęlanmasıdır⁵⁸. Bu düzenlemeyle de kullanıcıların bir platformdan diğerine veri taşımalarını kolaylaştırarak, kullanıcıların platformlar arasında daha rahat geçiş yapabilmeleri ve böylece, kullanıcıların belirli bir platforma bağımlı kalmaları lenip rekabetin artırılması amalanmaktadır⁵⁹. Art. 6 hkm ile getirilen bir diğer önemli düzenleme de geçit bekçilerinin küçük işletmelere adil ve ayrımcı olmayan şartlarda erişim izni verme ykmllędr⁶⁰. Bu düzenlemeyle de geçit bekçilerinin, platformlarını kullanan işletmelere adil ve ayrımcılık yapmayan koşullar sunarak küçük işletmelerin de rekabet edebilme şansının artırılması amalanmaktadır⁶¹. Ayrıca, aynı maddenin başka bir fıkrası, geçit bekçilerinin rekabetçi bir diğital ekosistemi teşvik etmek için üçüncü taraf hizmetlerle birlikte çalışabilirliğe izin verme yükümlülüğünü getirmektedir⁶². Bu yükümlülük, farklı hizmet ve ürünlerin birbiriyle uyumlu çalışabilmesini sağlayarak, kullanıcıların daha fazla seçenek ve esneklik elde etmesini amalar⁶³.

Görüldüğü zere DMA diğital piyasada büyük role sahip geçit bekçilerine bazı yükümlülükler getirerek diğital ekonominin sunduğu zorlukları ve fırsatları ele almayı amaçlayan kapsamlı bir ereve sunmaktadır. DMA, bu kapsamda büyük diğital platformların haksız rekabet uygulamalarını engelleyerek, daha adil ve yenilikçi bir diğital ekosistemin oluşmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

AB mevzuatında evrimii platformlara ilişkin getirilen bir diğer regülasyon olan Platformdan işletmeye Tüzüğü (P2B), evrimii platformlar ile işletmeler arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Adil, şeffaf ve öngörülebilir bir iş ortamını teşvik etmek amacıyla Avrupa Birliği tarafından yürürlüğe konulan P2B

⁵⁵ Chiarella, sh. 40; Bostoen, sh. 280; Aşioğlu z, sh. 441.

⁵⁶ Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1925> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁵⁷ Chiarella, sh. 39; Bostoen, sh. 265.

⁵⁸ Digital Markets Act (DMA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1925> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁵⁹ Bostoen, sh. 284; Aşioğlu z, sh. 447.

⁶⁰ Digital Markets Act (DMA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1925> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁶¹ Chiarella, sh. 34; Bostoen, sh. 272.

⁶² Digital Markets Act (DMA), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1925> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁶³ Chiarella, sh. 41; Bostoen, sh. 276.

Tüzüğü, platformlar ve onlara güvenen işletmeler arasındaki sözleşme ilişkilerinde şeffaflık ve adaleti sağlamayı amaçlamaktadır⁶⁴.

Çevrimiçi pazar yerleri, uygulama mağazaları, sosyal medya ve fiyat karşılaştırma siteleri dahil olmak üzere çeşitli platformları düzenleyen P2B Tüzüğü, art. 3 hükmü ile platformların açık ve anlaşılır hüküm ve koşullar sunmasını ve işletme kullanıcılarının bilinçli kararlar alabilmesi için gerekli ortamı sağlamasını zorunlu kılmaktadır⁶⁵. Devamında art. 4 hükmüyle platformların, bu şartlarda yapılacak değişiklikleri işletmelere en az 15 gün önceden bildirmeleri ve adaptasyon için yeterli zaman tanımları düzenlemektedir⁶⁶. Buna ek olarak Tüzük, art. 6 hükmüyle de platformların şikayetleri ele almak için dahili bir şikayet değerlendirme sistemi kurmasını zorunlu kılarak⁶⁷ platformlar ile kullanıcıları arasındaki güven ve işbirliğini artırmayı amaçlamaktadır⁶⁸.

Tüzüğün getirmiş olduğu bir diğer önemli düzenleme de art. 5 hükmüdür. Hüküm gereğince platformlar, işletmelerin ürün veya hizmetlerinin sıralamasını belirleyen ana parametreleri açıklama ve işletmelerin görünürlüklerini artırmak için tekliflerini optimize etmelerine olanak sağlamakla yükümlüdürler⁶⁹. Tüzük böylece arama sıralamalarında şeffaflık sağlamayı, haksız rekabetin önüne geçmeyi ve özellikle de küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'lerin) eşit şartlarda rekabet edebilmelerini sağlayarak daha adil ve rekabetçi bir dijital pazarı teşvik etmeyi hedeflemektedir⁷⁰.

Yukarıda kısaca açıklanan düzenlemelere ek olarak AB bilişim hukuku mevzuatının en temel yapı taşı olan Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)'nın çevrimiçi platformlar açısından da uygulandığını unutmamak gerekmektedir. Mayıs 2018'den bu yana yürürlükte olan GDPR, AB genelinde veri koruma ve gizlilik için katı standartlar belirlemektedir. GDPR, AB sakinlerinin kişisel verilerini işleyen tüm kuruluşlar için, kuruluşun konumuna bakılmaksızın geçerlidir. GDPR, yasallık, adalet, şeffaflık, amaç sınırlaması, veri

⁶⁴ Kaya, Mehmet Bedii, Avrupa Birliği P2B Tüzüğü: Aracı Hizmet Sağlayıcılar ve Arama Motorları İçin Adil ve Şeffaf Platform Kuralları, İstanbul 2022, sh. 32; Anagnostopoulou, Despoina, "The EU Digital Single Market And The Platform Economy", Economic growth in the European union: Analyzing SME and investment policies, Nikas Christos (ed.), Switzerland 2020, sh. 48; Busch, Christoph, "The P2B Regulation (EU) 2019/1150: Towards a "Procedural Turn" in EU Platform Regulation?", Journal of European Consumer and Market Law, 4/2020 vol. 9, sh. 133.

⁶⁵ Regulation (EU) 2019/1150 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services (P2B), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R1150> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁶⁶ P2B, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R1150> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁶⁷ P2B, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R1150> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁶⁸ Berg, Lisbet/Slettemeås, Dag/Kjørstad, Ingrid/Rosenberg, Thea Grav, "Trust And The Don't-Want-To-Complain Bias In Peer-To-Peer Platform Markets", International Journal of Consumer Studies, 2020 vol. 44.3, sh. 220-231.

⁶⁹ P2B, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R1150> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷⁰ Anagnostopoulou, sh. 48; Bush, sh. 134.

minimizasyonu, doğruluk, depolama sınırlaması, bütünlük ve gizlilik dahil olmak üzere veri işleme için temel ilkeleri belirler. Veri sahiplerine, verilerine erişim, düzeltme, silme ve taşıma hakkı gibi kapsamlı haklar tanınmaktadır⁷¹.

Tüm bu düzenlemelere ek olarak GDPR'ı tamamlayıcı nitelikte olan ve özellikle elektronik iletişime odaklanarak dijital çağda gizliliği sağlamayı ve iletişimin mahremiyetini korumayı amaçlayan eGizlilik Tüzüğü⁷²; AB genelinde görsel-işitsel medya hizmetleri için eşit bir oyun alanı yaratmayı, küçüklerin korunmasını sağlamayı, kültürel çeşitliliği teşvik etmeyi ve kamu düzenini korumayı amaçlayan Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi (AVMSD)⁷³; bilgi ve iletişim teknolojisi ürünleri, hizmetleri ve süreçleri için ortak bir sertifikasyon planı oluşturarak AB'nin siber güvenlik çerçevesini güçlendirmeyi hedefleyen Siber Güvenlik Tüzüğü⁷⁴; ulusal siber güvenlik stratejileri oluşturarak, üye devletler arasında işbirliğini geliştirerek ve temel hizmetlerin operatörleri ve dijital hizmet sağlayıcıları için güvenlik gereklilikleri belirleyerek AB genelinde ağ ve bilgi sistemlerinin genel güvenliğini artırmayı amaçlayan Ağ ve Bilgi Sistemlerinin Güvenliği Direktifi (NIS)⁷⁵; AB'nin veriler için tek bir pazar oluşturma stratejisinin bir parçası olan ve verilerin AB içinde ve sektörler arasında serbestçe akabilmesini sağlayan Veri Yönetişimi Tüzüğü (DGA)⁷⁶; Yapay zeka sistemlerinin güvenli, şeffaf ve temel haklara saygılı olmasını sağlamayı ve aynı zamanda yapay zeka sektöründe yenilikçiliği ve rekabetçiliği teşvik etmeyi amaçlayan Yapay Zeka Tüzüğü (AI Act)⁷⁷ ve kripto varlıkların hızlı büyümesini

⁷¹ Jones, Meg Leta/Kaminski, Margot E., "An American's Guide to the GDPR." Denver Law Review, 2020 vol. 98:1, sh. 113; Capodiceci, Antonio/Mainetti, Luca, "A Structured Approach to GDPR Compliance", Digital Transformation of Collaboration: Proceedings of the 9th International COINs Conference. Springer International Publishing, 2020, sh. 234.

⁷² DIRECTIVE 2002/58/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02002L0058-20091219> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷³ Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0013> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷⁴ Regulation (EU) 2019/881 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on ENISA (the European Union Agency for Cybersecurity) and on information and communications technology cybersecurity certification and repealing Regulation (EU) No 526/2013 (Cybersecurity Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0881> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷⁵ Directive (EU) 2022/2555 Of The European Parliament And Of The Council Of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1792, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2555> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷⁶ Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0868> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷⁷ Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139

ve gelişen doğası karşısında AB içinde finansal istikrar, tüketicinin korunması ve piyasa bütünlüğünü sağlamayı amaçlayan Kripto Varlık Piyasaları Tüzüğü (MiCA)⁷⁸ de çevrimiçi platformlara ilişkin AB mevzuatında yer alan düzenlemelerdir. Görüldüğü üzere AB kanun koyucusu kazuistik bir metod izlemiş ve her bir platformu, her bir ilişki türünü ayrı ayrı düzenlemiştir.

B. AMERİKAN HUKUKUNDA ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Amerika Birleşik Devletleri'nde içtihat hukuku geçerli olduğu için AB hukukunda olduğu gibi ayrıntılı ve kazuistik bir mevzuat bulunmamaktadır. Bununla birlikte hiç düzenleme olmadığı da söylenemez. İnternetin yaygınlaşması ile ticaretten iletişime ve hatta eğlenceye kadar çok çeşitli faaliyetler için dijital platformlara olan güvenin artmasıyla birlikte Amerikan yasa koyucu da mevzuatını yeni zorlukları ve fırsatları ele alacak şekilde uyumlandırmak zorunda kalmıştır. Amerikan yasa koyucusu, tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi, tüketiciler, işletmeler ve politika yapıcılar dahil olmak üzere çeşitli paydaşların çıkarlarını dengelemeyi amaçlamaktadır⁷⁹.

İletişim Ahlak Yasası (CDA) 230. bölüm, Amerikan hukukunda çevrimiçi platformlar için getirilen temel düzenlemedir. Telekomünikasyon Yasası'nın (Telecommunications Act of 1996) bir parçası olarak yürürlüğe giren 230. bölüm, internetin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Zira 230. bölüm (c)(1) hükmü⁸⁰, etkileşimli bilgisayar hizmetlerinin hiçbir sağlayıcısı veya kullanıcısının başka bir bilgi içerik sağlayıcısı tarafından sağlanan herhangi bir bilginin yayıncısı veya konuşmacısı olarak muamele görmeyeceğini düzenleyerek platformların kullanıcıları tarafından yapılan her paylaşımdan sorumlu tutulmasının önüne geçerek platformların büyük miktarda içerik barındırmasına ve böylece gelişmelerine olanak sağlamıştır⁸¹.

230. bölümün düzenlenmesinin ardında yatan gaye, çevrimiçi platformlar arasında öz düzenlemeyi teşvik ederken internet üzerinden serbest bilgi ve fikir alışverişini teşvik etmektir. Platformlar için yasal koruma sağlayarak Kongre, yeni gelişmekte olan çevrimiçi endüstride inovasyonu ve yatırımı teşvik etmeyi amaçlamıştır. Keza bu tür korumalar olmadan, platformlar yasal risklerden kaçınmak için kullanıcı içeriğini aşırı sansürleyebilir ve ifade özgürlüğünü

and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689> (erişim tarihi: 13.07.2024).

⁷⁸ Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1114> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁷⁹ Bridy, Annemarie, "Addressing Infringement: Developments in Content Regulation in the US and the DNS", Oxford Handbook of Online Intermediary Liability, Giancarlo Frosio (ed.), Oxford 2019, sh. 631.

⁸⁰ Section 230 of the Communications Act of 1934 at 47 U.S.C. § 230, <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230> (erişim tarihi: 17.06.2024).

⁸¹ Dickinson, Gregory M., "Toward Textual Internet Immunity", Stanford Law & Policy Review 2021, vol. 33, sh. 3; Bridy, sh. 632.

engelleyebilir; hatta bu sektöre yatırım yapmaktan kaçınabilirler⁸². Ancak bu, çevrimiçi platformların herhangi bir düzenlemeye tabi olmadıkları ya da hiçbir konuda hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacakları anlamına da gelmemelidir. Zira platformların da tıpkı kullanıcıları gibi yasadışı içerik oluşturmaları veya bu içeriğe önemli ölçüde katkıda bulunmaları, federal ceza yasalarını ihlal etmeleri veya fikri mülkiyet ihlali hallerinde elbette sorumlulukları gündeme gelecektir.

Amerikan hukukunda çevrimiçi platformları düzenleyen temel yasal norm, İletişim Ahlak Yasası'nın (CDA) 230. bölümüdür. Bu düzenlemenin yanı sıra, çevrimiçi platformlarda sözkonusu olabilecek telif hakkı ihlallerinin ele alınması için bir çerçeve sunmayı ve telif hakkı sahiplerinin hakları ile internet hizmet sağlayıcılarının ihtiyaçlarını dengelemeyi amaçlayan Dijital Milenyum Telif Hakkı Yasası (DMCA)⁸³; elektronik iletişimin dinlenmesi ve ifşasını düzenleyen Elektronik İletişimin Gizliliği Yasası (ECPA)⁸⁴ ve 13 yaşın altındaki çocukların gizliliğini korumayı hedefleyen Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası (COPPA)⁸⁵ gibi önemli federal yasalar da bulunmaktadır. Ayrıca, Kaliforniya Tüketici Gizliliği Yasası (CCPA)⁸⁶ gibi eyalet düzeyinde düzenlemeler de önemli rol oynamaktadır.

IV. TÜRK HUKUKUNDA MEVCUT DURUM

Her ne kadar Türk hukukunda çevrimiçi platformları doğrudan düzenleyen bir mevzuat bulunmasa da, bu platformların herhangi bir düzenlemeye tabi olmadığını söylemek de doğru değildir. Zira Anayasa md. 20 hükmünde düzenlemesini bulan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve 6698 sy. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu elbette ki çevrimiçi platformlar için de geçerlidir. Dolayısıyla çevrimiçi platformlar da kullanıcılarından topladıkları kişisel verileri KVKK'da öngörülen koşullar altında işlemek ve saklamakla yükümlüdürler. Bu bağlamda kullanıcıların kişisel verilerini işlerken md. 4

⁸² Dickinson, Toward Textual Internet Immunity, sh. 5; Bastian, Reese D., "Content Moderation Issues Online: Section 230 Is Not to Blame", Texas A&M Journal of Property Law, 2021 vol. 8/2, sh. 55.

Son yıllarda doktrinde 230. bölümün platformların kullanıcıların oluşturdukları zararlı içeriklere ilişkin için sorumlu tutulmamasına ilişkin düzenlemesi eleştirilere maruz kalmaktadır. Zira 230. bölüm çevrimiçi platformları korurken kullanıcıları siber zorbalığa ve çevrimiçi istismara karşı savunmasız bırakmaktadır. Halbuki kanun koyucunun öncelikli olarak koruması gereken kesim güçlü çevrimiçi platformlar değil, daha zayıf konumda olan ve bu sebeple korunması elzem olan kullanıcılarıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Citron, Danielle Keats, "How To Fix Section 230." Boston University Law Review, 2023 vol. 103, sh. 713-761; Dickinson, Gregory M., "Rebooting Internet Immunity", The George Washington Law Review, 2021 vol. 89, sh. 347-399.

⁸³ Digital Millennium Copyright Act 105th Congress (1997-1998), <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/2281/text> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁸⁴ Electronic Communications Privacy Act, 18 U.S.C. §§ 2510-2523, <https://www.congress.gov/bill/99th-congress/house-bill/4952/text> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁸⁵ Children's Online Privacy Protection Act, 15 U.S.C. §§ 6501-6505, <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/rules/childrens-online-privacy-protection-rule-coppa> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁸⁶ California Civil Code. Title 1.81.5, California Consumer Privacy Act of 2018, §§ 1798.100 et seq., https://coppa.ca.gov/regulations/pdf/coppa_act.pdf (erişim tarihi: 18.06.2024).

hükmünde öngörülen genel ilkelere uymak, md. 5/II hükmünde öngörülen istisnai haller dışında onların açık rızalarını almak, verileri yurtdışına ancak md. 9 hükmünde öngörülen şartlar sağlanırsa aktarmak ve ilgili kişinin talebi halinde md. 7 hükmü gereğince verileri silmek, yok etmek ya da anonim hale getirmekle yükümlüdür. Ayrıca çevrimiçi platformlar, md. 10 hükmü gereğince kullanıcıları kişisel verilerinin hangi yöntemle toplandığı, hangi amaçlarla kullanılacağı ve kimlerle ne amaçla paylaşılacağı konularında bilgilendirilmekle yükümlüdürler⁸⁷.

Türk hukukunda çevrimiçi platformların doğrudan düzenlenmemesinin doğurmuş olduğu yasal boşluklardan biri, tam da kişisel veri güvenliği hususunda karşımıza çıkmaktadır. Keza 6698 sy. Kanun md. 3 hükmü gereğince veri sorumlusu “*kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi*”, veri işleyen ise “*veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi*” şeklinde tanımlanmıştır. Uygulamada da çevrimiçi platformlar aracılığıyla kullanıcılarla etkileşime geçen işletmeler ya da bu platformların sunmuş olduğu bulut depolama gibi hizmetlerden faydalanarak müşterilerinin veya çalışanlarının verilerini depolayan kişiler, veri sorumlusu olarak nitelendirilmektedirler⁸⁸. Halbuki bu kişi ya da kurumlar, veri işleme amaçlarını kendileri belirleyebiliyor olsalar da ne veri işleme vasıtalarını belirleyebilmekte ne de veri kayıt sistemlerini kurmakta ya da yönetebilmektedirler. Buna karşılık, veri işleyen olarak nitelendirilen çevrimiçi platformlar, önceden hazırlanmış ve müzakereye kapalı sözleşme şartları ile bu hususları veri sorumlusu olarak nitelendirilen firmalara dayatmaktadır. Dolayısıyla, çevrimiçi platformlar aracılığıyla veri depolayan firmalar, kontrol edemedikleri bir durumdan dolayı sorumlu tutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu nedenle, çevrimiçi platformlara ilişkin getirilecek özel bir düzenleme ile bu karışıklığın giderilmesi ve çevrimiçi platformlar açısından veri sorumlusu ve veri işleyen tanımlarının yeniden değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Türk hukukunda DMA benzeri bir düzenleme Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’da yapılan değişikliklerle getirilmiştir⁸⁹. Değişikliklerin getirdiği en önemli yeniliklerden biri Elektronik Ticaret Aracı Hizmet Sağlayıcı (ETAHS) ve Elektronik Ticaret Hizmet Sağlayıcı (ETHS) kavramlarını tanımlamak ve bu iki farklı sağlayıcı açısından farklı düzenlemeler getirmek olmuştur. Buna göre ETAHS’ler hukuka aykırı içerikleri 48 saat içinde kaldırmak ve fikri mülkiyet ihlalleri durumunda hızlı müdahale etmekle yükümlüdürler. Ayrıca, ETAHS’lere lisans alma zorunluluğu getirilmiş ve ek

⁸⁷ 6698 sy. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁸⁸ “İlgili Kişinin E-Posta Verilerinin, Önceden Ortağı Olduğu Veri Sorumlusu Şirket Tarafından İşlenmeye Devam Edilmesi” hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 03/08/2023 Tarihli ve 2023/1321 Sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7776/2023-1321> (erişim tarihi: 01.08.2024). Örneğin bu kararda Kurul, kişisel verilerin işleme vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulması ve yönetilmesinden sorumlu olan e-posta hizmetini sunan bulut servis sağlayıcısını değil, şirketi veri sorumlusu olarak nitelendirmiştir.

⁸⁹ 6563 sy. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6563&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

olarak haksız ticari uygulamalarını engellemeye yönelik aracılık hizmeti sundukları ETHS'lerin ticari faaliyetlerini önemli ölçüde bozmamak, ETHS'lerin makul karar verme yeteneğini azaltmamak, ETHS'leri belirli bir kararı almaya zorlamamak, ETHS'leri normal şartlarda taraf olmayacağı bir ticari ilişkiye dahil etmemek, ETHS'lerin önceden onayı alınmaksızın uzun çayma hakkı süreleri belirlememek ve ETHS'lerin ürün ve faaliyetleri hakkında gerçek dışı veya yanıltıcı açıklamalarda bulunmamak gibi yükümlülükler getirilmiştir⁹⁰.

6563 sy Kanun bunlara ek olarak yıllık net işlem hacim ve sayılarına göre ETAHS'lere ek yükümlülükler getirmiştir. Bir takvim yılı içinde net işlem hacmi on milyar Türk lirasını aşan ETAHS'ler, topladıkları verileri yalnızca aracılık amacıyla kullanmak ve bu verileri e-ticaret pazar yerlerindeki ETHS'lerle rekabet etmek için kullanmamak zorundadır. Ayrıca, ETHS'lerin gerçekleştirdiği satışlardan elde edilen verilerin bedelsiz olarak taşınmasını ve bu veriler ile işlenen verilere etkin şekilde erişim sağlanmasını teknik olarak mümkün kılmakla yükümlüdürler. Benzer şekilde kendilerine ait e-ticaret ortamları arasında erişim imkanı sunmamak ve bu ortamlarda birbirlerinin tanıtımını yapmamak zorundadırlar. Son olarak ETHS tarafından sağlanan içerikle ilgili mevzuata aykırı durumların tespitine yönelik işlemleri gerçekleştirmek ve tespit edilen aykırılıkları Ticaret Bakanlığı'na bildirmekle yükümlüdürler.

Bir takvim yılındaki net işlem hacmi otuz milyar Türk lirasının ve iptal ve iadeler hariç işlem sayısı yüz bin adedin üzerinde olan ETAHS'lereyse yukarıdaki yükümlülüklerle ek olarak; gerçekleştirecekleri reklam harcamalarına, promosyon, ödül, puan, kupon, hediye çeki ve benzeri imkânlarla ilişkin sınırlamalar getirilmiştir. Bunun yanı sıra ETHS'lerin, alternatif kanallardan aynı ya da farklı fiyattan mal veya hizmet sunmasını ya da reklam yapmasını kısıtlayamazlar ve herhangi bir kişiden mal veya hizmet teminine zorlayamazlar⁹¹.

Yıllık net işlem hacim ve sayılarına göre ETAHS'lerin tabi olduğu ayrımda öngörülen son kategori de bir takvim yılındaki net işlem hacmi altmış milyar Türk lirasının ve iptal ve iadeler hariç işlem sayısı yüz bin adedin üzerinde olan ETAHS'lerdir. Bunlar yukarıdaki yazılı tüm yükümlülüklerle ek olarak finansal kuruluşların kredi verme işlemleri dahil sundukları her türlü hizmetin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunamaz, aracılık hizmeti sunulan pazar yerlerinde elektronik para kuruluşlarının ihraç ettiği elektronik paraların kabulüne izin veremez ve sınırlı ağ istisnasına giren hizmetleri sunamazlar⁹².

Hukukumuzda münhasıran çevrimiçi platformlara ilişkin bir düzenleme bulunmasa da daha geniş bir kavram olan internet ortamını doğrudan düzenleyen 5651 sy. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu

⁹⁰ 6563 sy. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6563&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁹¹ 6563 sy. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6563&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁹² 6563 sy. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6563&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun⁹³ hükümleri, çevrimiçi platformlara da uygun düştükleri ölçüde uygulanmaktadır. Örneğin ek madde 4/I hükmü gereğince Türkiye'den günlük erişimi 1 milyon üzerinde olan yurt dışı kaynaklı çevrimiçi platformlar Türkiye'de yetkili bir temsilci atamakla yükümlüdürler. Eğer erişimleri 10 milyon üzerindeyse, sözkonusu temsilci teknik, idari, hukuki ve mali yönden tam yetkili olmalıdır. Ve eğer temsilci bir tüzel kişilik ise sosyal ağ sağlayıcının bir şubesi olarak açılmış sermaye şirketi olması zorunludur. Çevrimiçi platformların temsilci atama yükümlülüğüne aykırı davranması halinde platformlara kademeli olarak para cezası, reklam yasağı ve internet trafiği bant genişliği daraltılması yaptırımları uygulanır.

5651 sy. Kanun md. 9 hükmü ile özel hayatın gizliliği hakları ihlal edilen kullanıcılara Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini talep imkânı tanınmıştır. Talebin uygun bulunması halinde, BTK Başkanı, talebi çevrimiçi platforma iletir. Platform bu talebi en geç dört saat içinde yerine getirmekle yükümlüdür. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini iddia eden kullanıcı, erişim engelleme talebini, BTK'ya başvurusunu takiben 24 saat içinde sulh ceza hâkimine sunmak zorundadır. Hâkim, özel hayatın gizliliği ihlali olup olmadığını değerlendirerek kararını 48 saat içinde verir. Aksi takdirde erişim engelleme tedbiri otomatik olarak kalkar. Özellikle altı çizilmesi gerekir ki erişim engelleme kararı yalnızca ilgili içeriğin (örneğin bir video, resim veya metin gibi) URL bazlı olarak uygulanır. Dolayısıyla sözkonusu içeriğin paylaşıldığı çevrimiçi platforma yönelik genel bir engelleme yapılmaz⁹⁴.

Kullanıcıların özel hayatın gizliliği haklarının ihlal edilmesi halinde doğrudan çevrimiçi platforma başvurabilmeleri de mümkündür. 5651 sy. Kanun ek madde 4/III hükmü gereğince eğer çevrimiçi platformun Türkiye'den günlük erişimi 1 milyon üzerinde ise kullanıcılar, hak ihlallerine ilişkin olarak doğrudan çevrimiçi platform temsilcisine de başvurabilirler. Doktrinde uyar/kaldır adıyla anılan bu yöntem, BTK'ya yapılacak başvurular için bir ön koşul değildir⁹⁵. Kullanıcılar günlük erişim rakamları kaç olursa olsun hiç platform temsilcileri ile iletişime geçmeden doğrudan BTK'ya başvuru yapabilirler⁹⁶.

Kullanıcıların kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan özel hayatın gizliliğinin ihlalinde⁹⁷ olduğu gibi fikri haklarının ihlali halinde de çevrimiçi platformlara başvurabilme imkanları bulunmaktadır. 5846 sy. Fikir ve Sanat

⁹³ 5651 sy. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> (erişim tarihi: 18.06.2024).

⁹⁴ Eken, Mustafa, "Özel Hayatın Gizliliği Hakkının İhlal Edildiği Durumlarda İçeriğe Erişimin Engellenmesi", *Bilişim Hukuku Dergisi* cilt: 5 sayı: 2, sh. 439.

⁹⁵ Tunç, Aybike, "Örnek Uygulamalar ve Türk Hukuku'nda Uyar/Kaldır Kuralı", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt.9, sa.17, sh.146; Doğan, Aişe Sena, "KİŞİLİK HAKKININ 5651 SAYILI KANUN'UN 9. MADDESİ KAPSAMINDA KORUNMASI", *Bilişim Hukuku Dergisi* cilt: 2 sayı: 2, sh. 156.

⁹⁶ Eken, sh. 451.

⁹⁷ Akkurt, Sinan Sami, "Kişilik hakkının sosyal medya kullanıcıları tarafından ihlali halinde ortaya çıkacak cezai sorumluluğa medeni hukuk bağlamında bir bakış", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* cilt: 25 sayı:2, 361.

Eserleri Kanunu (FSEK) ek madde 4⁹⁸ hükmü gereğince, fikri hakları ihlal edilen kullanıcıların çevrimiçi platformlara başvurması halinde, platform başvurusu takiben 3 gün içerisinde ihlali durdurmakla yükümlüdür. 5846 sy. Kanun, 5651 sy. Kanun'dan farklı olarak, platformun günlük erişim rakamları açısından bir ayırım yapmamıştır⁹⁹. İnternet servis sağlayıcısının üç gün içerisinde ihlali durdurmaktan imtina etmesi halinde kullanıcı, cumhuriyet savcısına başvurma imkanına sahiptir. Kullanıcının başvurusu üzerine cumhuriyet savcısının, internet servis sağlayıcısına verilen hizmetin kesme ve erişimin durdurma yetkisi bulunmaktadır. Burada fikri hak ihlalinin çevrimiçi platformun sorumlu tutulabilmesi mümkündür. Bunun için çevrimiçi platformun sözkonusu paylaşımdan herhangi bir kazanç sağlaması zorunlu değildir. Keza Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda¹⁰⁰ internet servis sağlayıcısının olaya konu fikri hak ihlalinin herhangi bir kazanç sağlamamasına rağmen hukuken sorumlu olduğuna hükmetmiştir.

Çevrimiçi platformlarda yapılan paylaşımlara ilişkin hukuki ve cezai sorumlulukları düzenleyen 7253 sy. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁰¹, 5809 sy. Elektronik Haberleşme Kanunu¹⁰² ve son olarak da 2813 sy. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Kuruluşuna İlişkin Kanun¹⁰³ da bu noktada zikredilmesi gereken düzenlemelerdir.

V. ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARIN REGÜLASYONUNA İLİŞKİN ÖNERİLER

Çalışmamızın bu kısmına kadar yapılan açıklamalardan da görüldüğü üzere Türk hukukunda çevrimiçi platformlar tamamen düzenlemeden mahrum bırakılmamış olsa da ne var ki AB mevzuatındaki gibi her bir platform ve çevrimiçi hizmet için ayrı ayrı düzenlemelere yer verilmemiştir. Bugün Türk hukukunda maalesef hala kullanıcıların menfaatlerini çevrimiçi platformlara karşı koruyan DSA benzeri bir regülasyon bulunmamaktadır. Örneğin DSA, kullanıcıların çevrimiçi haklarını geniş bir perspektiften koruyarak içerik kaldırma kararlarına karşı itiraz hakkı tanımakta ve kullanıcıların şikâyetlerini hızlı bir şekilde çözebilecekleri mekanizmalar sunmaktadır. Bu düzenleme, kullanıcıların platformların aldığı kararları sorgulamalarına olanak tanıyarak,

⁹⁸ 5846 sy. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf> (erişim tarihi: 13.01.2025).

⁹⁹ Tunç, sh. 147.

¹⁰⁰ Yar. 11. HD, E. 2014/902 K. 2014/11631,
<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/11hd2014-902.htm> (erişim tarihi: 21.03.2018)

¹⁰¹ 7253 sy. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200731-1.htm> (erişim tarihi: 18.06.2024).

¹⁰² 5809 sy. Elektronik Haberleşme Kanunu,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5809&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

¹⁰³ 2813 sy. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Kuruluşuna İlişkin Kanun
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2813&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

çevrimiçi hakların korunmasında şeffaflık ve hesap verebilirliği artırır. Buna karşın, Türk hukukunda, içerik kaldırma süreçlerine ilişkin kullanıcıların itiraz hakkını kullanabileceği özel bir mekanizma açıkça düzenlenmemiştir. Bu durum, kullanıcıların hak arama özgürlüğünü sınırlamakta ve çevrimiçi hakların korunmasında önemli bir eksiklik yaratmaktadır. Halbuki Türk vatandaşı kullanıcıların hak ve menfaatleri de en az AB ve ABD vatandaşı kullanıcılar kadar korunmaya mazhurdur. Benzer bir çerçevenin Türkiye’de uygulanabilir hale getirilmesi, kuşkusuz ulusal ve uluslararası düzeyde etkili sonuçlar verecektir.

Platformların algoritmik karar alma mekanizmaları, hem bireysel kullanıcılar hem de piyasa dinamikleri üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Kullanıcıların hangi içeriğin görüntüleneceği, hangi reklamlara maruz kalacağı ve hatta hangi bilgilere erişimi olacağı gibi konular, algoritmaların çalışma prensiplerine bağlıdır. Bu nedenle, algoritmaların şeffaf olması, hem kullanıcı haklarının korunması hem de rekabetçi bir piyasanın tesisi için kritik bir gerekliliktir. DSA, algoritmik şeffaflığa ilişkin çok sayıda yükümlülük getirerek platformların tavsiye algoritmalarının temel parametrelerini açıklamalarını zorunlu kılmaktadır. Benzer bir yaklaşıma Türk mevzuatında da yer verilmesi, platformların bilgi akışını kontrol etme gücünü kötüye kullanmasını önleyeceği gibi kullanıcıların da dijital ortamda daha bilinçli kararlar alabilmesine olanak sağlar.

Benzer bir eksiklik hedefli reklamcılık (mikrotargeting) uygulamalarında da karşımıza çıkmaktadır. DSA, şeffaflık ilkesini ön planda tutarak, hedefli reklamcılık uygulamalarına çeşitli sınırlamalar getirmekte ve kullanıcıların bu tür reklam hedefleme yöntemlerini devre dışı bırakabilmesine olanak tanımaktadır. Böylece reklamcılık süreçlerinde hem şeffaflığı artırılmakta hem de kullanıcıların verilerinin korunmasına yönelik ek bir güvence sağlanmaktadır. Türk hukukunda ise reklam şeffaflığına yönelik bazı genel hükümler yer almasına rağmen, hedefli reklamcılık uygulamalarına yönelik sınırlamalar veya kullanıcıların reklam tercihlerini kontrol etmesine olanak tanıyan ayrıntılı bir çerçeve bulunmamaktadır. Bu eksiklik, kullanıcıların veri güvenliği ve reklamcılık süreçlerinde söz sahibi olmaları açısından önemli bir boşluk yaratmaktadır.

Büyük Beş olarak adlandırılan platformlar, bir kez AB mevzuatına uyumlu şekilde kurmuş oldukları sistemleri bütün kullanıcılarına aynı şekilde sundukları için pratikte Türk vatandaşı kullanıcılar da Brüksel etkisinin bir sonucu olarak DSA’de düzenlenen bu imkanlardan yararlanmaktadırlar. Ancak AB vatandaşı kullanıcılardan farklı olarak çevrimiçi platformların hizmetleri Türkiye’den kullanan kullanıcılara tüm bu olanakları sunma konusunda herhangi bir yasal zorunluluğu bulunmamaktadır. Benzer şekilde hukukumuzda uyar kaldır kuralı hem mevzuat hükümleri hem de yargı kararları ile kabul edilmiş olsa da¹⁰⁴ hiçbir platformun Türkiye’deki kullanıcılarına hukuka aykırı paylaşımları bildirmeleri için herhangi bir mekanizma oluşturma zorunluluğu bulunmamaktadır. Dijital egemenlik, bir devletin egemenlik ve bağımsızlığının ayrılmaz bir parçasıdır. Türkiye’nin kendi düzenleyici standartlarını geliştirerek ulusal önceliklerine uygun bir yasal çerçeve oluşturmaları, sadece dijital egemenliği güçlendirmekle

¹⁰⁴ Uyar kaldır kuralı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Tunç, Aybike, “Örnek Uygulamalar ve Türk Hukuku’nda Uyar/Kaldır Kuralı”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt.9, sa.17, sh. 313-350.

kalmayacak, aynı zamanda uluslararası arenada daha etkin bir oyuncu haline gelmesini sağlayacaktır.

Son olarak kullanıcıların dijital hakları ve çevrimiçi platformların kullanımına ilişkin bilinçlenmesi için kapsamlı eğitim programları düzenlenmelidir. Bu, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde dijital okuryazarlığı artıracaktır. Dijital dünyada bilinçli bir toplumu inşa etmek amacıyla kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının ortaklaşa yürüteceği projeler desteklenmelidir. Böyle bir uygulama, kullanıcıların dijital haklarını daha iyi anlamalarına ve hak ihlalleri karşısında bilinçli bir şekilde hareket etmelerine olanak tanıyacağı gibi kullanıcıların çevrimiçi platformların algoritmalarını ve bilgi akışını nasıl şekillendirdiğini öğrenmesi yanlış yönlendirmelerden ve manipülasyonlardan da korunmalarını sağlayacaktır.

SONUÇ

Çevrimiçi platformların hızla yaygınlaşması, iletişimden ticarete, bilgi alışverişinden eğlenceye kadar birçok alanda günlük yaşamın merkezinde yer almalarını sağlamıştır. Ancak bu platformların geniş kullanıcı kitlesine ve veri akışına sahip olmaları, kişisel veri güvenliği, rekabetin korunması ve dijital egemenlik gibi konularda ciddi düzenleme gereksinimlerini de beraberinde getirmiştir.

Türk hukukunda çevrimiçi platformlara dair doğrudan bir mevzuat bulunmamakla birlikte, kişisel verilerin korunması, rekabet hukuku, internet ortamında yapılan yayınlar ve elektronik ticaret alanlarında getirilen düzenlemeler, bu platformların faaliyetlerini dolaylı olarak etkilemektedir. Bununla birlikte, bu düzenlemeler dijital dünyanın hızla değişen dinamikleri ve ihtiyaçları karşısında yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin dijital egemenliğini korumak ve yerel dijital ekosistemini güçlendirmek için kendi düzenleyici çerçevesini geliştirmesi elzemdir. Yabancı mevzuatların incelenmesi ve örnek alınması faydalı olsa da Türkiye'nin kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamına uygun düzenlemeler yapması gerekmektedir. Bu, hem dijital egemenliğin korunmasını hem de kullanıcı haklarını güvence altına alarak adil rekabeti teşvik edecek bir yasal çerçeve oluşturulmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, çevrimiçi platformların düzenlenmesi konusunda kapsamlı ve etkili yasal düzenlemelerin getirilmesi, Türkiye'nin dijital geleceği açısından hayati öneme sahiptir. Bu düzenlemeler, dijital dünyanın sunduğu fırsatları en iyi şekilde değerlendirirken, kullanıcıların haklarını koruyacak ve adil bir dijital ekosistemin oluşumunu destekleyecektir. Türk hukukunda yapılacak reformlar, şüphesiz ki dijital ekonominin sürdürülebilir büyümesini ve inovasyonunu teşvik ederken, ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet gücünü de artıracaktır.

KAYNAKÇA

Akkurt S S, "Kişilik hakkının sosyal medya kullanıcıları tarafından ihlali halinde ortaya çıkacak cezai sorumluluğa medeni hukuk bağlamında bir bakış", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi cilt: 25 sayı:2, 329-373.

Alemi F/Carmack S/Gustafson D/Jacobson J/Kreps G L/Nambisan P/Remezani N/Simons J/Xiao Y, "Support for the Kids Online Safety Act (KOSA), With Caution", Quality Management in Healthcare, 2023 vol. 32 issue 4, sh. 278-280.

Anagnostopoulou D, "The EU Digital Single Market And The Platform Economy", Economic growth in the European union: Analyzing SME and investment policies, Nikas Christos (ed.), Switzerland 2020, sh. 43-57.

Angelopoulos S/Brown M/McAuley D/Merali Y/Mortier R/Price D, "Stewardship Of Personal Data On Social Networking Sites", International Journal of Information Management, 2021 Vol. 56, sh. 1-11.

Arora A/Nakov P/ Hardalov M/Sarwar M S/Nayak V/Dinkov Y/Zlatkova D/Dent K/Bhatawdekar A/Bouchard G/Augenstein I, "Detecting Harmful Content On Online Platforms: What Platforms Need Vs. Where Research Efforts Go" ACM Computing Surveys, 2023 vol. 56 issue 3, <https://doi.org/10.1145/3603399> (erişim tarihi: 25.06.2024).

Aşçıoğlu Ö G, "Avrupa Birliğinde Dijital Piyasa ve Hizmetlerin Düzenlenmesine İlişkin Güncel Gelişmeler ve Yansımaları", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi 2023 Cilt:22, No:2, sh. 427-475.

Baker J B, "Protecting and Fostering Online Platform Competition: The Role Of Antitrust Law", Journal of Competition Law & Economics 2021 vol.17 issue 2, sh. 493-501.

Ballı A, "Türkiye'de Dijital Dönüşüm ve Girişimcilik", Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 2022 cilt 57 sayı 1, sh. 251-279.

Bassan F, Digital Platforms and Global Law, UK 2021.

Bastian R D, "Content Moderation Issues Online: Section 230 Is Not to Blame", Texas A&M Journal of Property Law, 2021 vol. 8/2, sh. 43-72.

Berg L/Slettemeås D/Kjørstad I/Rosenberg T G, "Trust And The Don't-Want-To-Complain Bias In Peer-To-Peer Platform Markets", International Journal of Consumer Studies, 2020 vol. 44.3, sh. 220-231.

Bridy A, "Addressing Infringement: Developments in Content Regulation in the US and the DNS", Oxford Handbook of Online Intermediary Liability, Giancarlo Frosio (ed.), Oxford 2019, sh. 631-646.

Bstoën F, "Understanding The Digital Markets Act", The Antitrust Bulletin 2023, vol. 68.2, sh. 263-306.

Boz N/Serinkan C, "Türkiye'de Dijital Girişimcilik ve KOBİ'ler", Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 2022 cilt 6 sayı 12, sh. 102-117.

Bradford A, The Brussels Effect: How The European Union Rules The World, USA 2020.

Brühl V, "Big Tech, The Platform Economy And The European Digital Markets", Intereconomics 2023, vol. 58.5, sh. 274-281.

Busch C, "The P2B Regulation (EU) 2019/1150: Towards a "Procedural Turn" in EU Platform Regulation?", Journal of European Consumer and Market Law, 4/2020 vol. 9, sh. 133-134.

Busch C/Schulte-Nölke H/Wiewiórowska-Domagalska A/Zoll F, "The Rise of the Platform Economy: A New Challenge for EU Consumer Law?" EuCL, 2016, S. 1.

Calo R, "The Boundaries Of Privacy Harm", *Indiana Law Journal*, Vol. 86, Issue 3 Summer 2011, sh. 1131-1162.

Capodiecici A/Mainetti L, "A Structured Approach to GDPR Compliance", *Digital Transformation of Collaboration: Proceedings of the 9th International COINs Conference*. Springer International Publishing, 2020, sh. 233-243.

Carugati C, *Digital Competition and Regulation in the World: A Primer*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3866438> (erişim tarihi: 25.06.2024).

Chiarella M L, "Digital Markets Act (Dma) And Digital Services Act (Dsa): New Rules For The Eu Digital Environment", *Athens Journal of Law*, vol. 9 Issue 1, January 2023, sh. 33-58.

Citron D K/Norton H, "Intermediaries and Hate Speech: Fostering Digital Citizenship For Our Information Age", *Boston University Law Review*, 2011 Vol. 91, sh. 1435-1484.

Citron D K, "How To Fix Section 230." *Boston University Law Review*, 2023 vol. 103, sh. 713-761.

Çevik İ, "Avrupa Birliği Dijital Hizmetler Yasası'nın Değerlendirmesi", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* Yıl 8 - Sayı 2023/2, sh. 387-419.

Demirkan H/Delen D, "Leveraging The Capabilities Of Service-Oriented Decision Support Systems: Putting Analytics and Big Data In Cloud", *Decision Support Systems*, 2013 vol. 55.1, sh. 412-421.

Dessemond E G, "Restoring Competition in" Winner-Took-All" Digital Platform Markets", *UNCTAD Research Paper No. 40*, 2020, <https://doi.org/10.18356/5ee7948e-en> (erişim tarihi: 25.06.2024).

Dickinson G M, "Toward Textual Internet Immunity", *Stanford Law & Policy Review* 2021, vol. 33, sh. 1-10 8 (Toward Textual Internet Immunity).

Dickinson G M, "Rebooting Internet Immunity", *The George Washington Law Review*, 2021 vol. 89, sh. 347-399.

Doğan A S, "Kişilik Hakkının 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi Kapsamında Korunması", *Bilişim Hukuku Dergisi* cilt: 2 sayı: 2, 143-180.

Doğan B, *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı*, Ankara 2022.

Eken M, "Özel Hayatın Gizliliği Hakkının İhlal Edildiği Durumlarda İçeriğe Erişimin Engellenmesi", *Bilişim Hukuku Dergisi* cilt: 5 sayı: 2, 413-461.

Eroğlu Ş, "Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe Üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* cilt: 35 sayı: 2, 130-153.

Forestal J, "Beyond Gatekeeping: Propaganda, Democracy, And The Organization Of Digital Publics", *The Journal of Politics*, 2021 vol. 83 issue 1, sh. 306-320.

Franqueira V NL/Annor J A/Kafalı Ö, "Age Appropriate Design: Assessment of TikTok, Twitch, and YouTube Kids", <https://doi.org/10.48550/arXiv.2208.02638> (erişim tarihi: 25.06.2024).

Geradin D/Dimitrios K, "Strengthening Effective Antitrust Enforcement In Digital Platform Markets", *European Competition Journal* 2022 vol. 18 issue 2, sh. 356-405.

Gillespie T, *Custodians Of The Internet: Platforms, Content Moderation, and The Hidden Decisions That Shape Social Media*, Yale University Press 2018.

Glasse G/Odzuck E/Staples R, "Einleitung: Digitalisierung als Herausforderung–Souveränität als Antwort? Konzeptionelle Hintergründe der

Forderungen nach »digitaler Souveränität«, Was heißt digitale Souveränität, Glasze, Georg/Odzuck, Eva/Staples, Ronald (Ed.), Nürnberg 2022, sh. 7-28.

Goldman E, "An Overview of the United States' Section 230 Internet Immunity", Oxford Handbook of Online Intermediary Liability, Giancarlo Frosio (ed.), Oxford 2020.

Hong M, "Regulating Hate Speech And Disinformation Online While Protecting Freedom Of Speech As An Equal And Positive Right–Comparing Germany, Europe And The United States", Journal of Media Law, 2022 vol. 14 issue 1, sh. 76-96.

Jones M L/Kaminski M E, "An American's Guide to the GDPR." Denver Law Review, 2020 vol. 98:1, sh. 93-129.

Karaçar A/Kılıç F/Mataracı G, "Covid-19 ile Hızlanan Dijital Dönüşüm", Covid-19 Gündemi - Yeni Gerçeklikte Makro Trendler, <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/tr/pdf/2020/07/covid-19-gundemi.pdf>, sh. 20-21.

Kart A, "Elektronik Ticarete Rekabet Hukuku Üzerinden Cezalandırma Politikaları ve Avrupa Birliği Dijital Piyasalar Yasası Örneği", Kırıkkale Hukuk Mecmuası, 2024 Cilt: 4 Sayı: 2, sh. 433 – 457.

Kaya M B, Avrupa Birliği P2B Tüzüğü: Aracı Hizmet Sağlayıcılar ve Arama Motorları İçin Adil ve Şeffaf Platform Kuralları, İstanbul 2022.

Kaya M B, "İnsan Hakları Ekseninde İnternetin Kontrolü ve Hukuki Sorumluluk Rejimi", Anayasa Yargısı, cilt: 37 sayı: 2, 159-203.

Kischel U, Comparative Law, Oxford 2019.

Klein M/Bayrak M, Ela S, "İşletmeler İçin Geniş Kapsamlı Dijital Dönüşüm Strateji Çerçevesi", Dijital Dönüşümü İşletme Biliminin Gözlükleriyle Anlamak, Eryılmaz, M. (Ed.), Ankara 2021, sh. 121-137.

Kuczerawy A, "Fighting Online Disinformation: Did The EU Code Of Practice Forget About Freedom Of Expression?", In: Disinformation And Digital Media As A Challenge For Democracy European Integration And Democracy Series 6, Georgios Terzis et al. (ed.), Cambridge 2019, sh. 291-308.

Kulular İbrahim M A/Aluç R, "6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, sayı: 51, 329-364.

Lawo D/Neifer T/Esau-Held, M/Stevens G, "Digital Sovereignty: What It Is and Why It Matters For HCI", Extended Abstracts of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3544549.3585834> (erişim tarihi: 24.06.2024).

Liu Y/Soroka A/Han L/Jian J/Tang M, "Cloud-Based Big Data Analytics For Customer Insight-Driven Design Innovation In Smes", International Journal of Information Management, 2020 vol. 51, sh. 1-12.

Mazgal A, "Back to the Future? The Digital Services Act and Regulating Online Platforms Built on Community-Led Moderation", Building a European Digital Public Space Strategies for Taking Back Control from Big Tech Platforms, Alexander Baratsits (ed.), Berlin 2021, sh. 108-118.

Mousourakis G, Comparative Law And Legal Traditions, Switzerland 2019.

Noto La Diega G, "Grinding Privacy In The Internet Of Bodies. An Empirical Qualitative Research On Dating Mobile Applications For Men Who Have Sex With Men. An Empirical Qualitative Research On Dating Mobile Applications For Men Who Have Sex With Men", Ronald Leenes, Rosamunde Van Brakel, Serge Gutwirth And Paul De Hert (Eds), Data Protection And Privacy: The Internet Of Bodies, Oxford 2018, sh. 21-69.

Pasquale F.; "Platform Neutrality: Enhancing Freedom Of Expression In Spheres Of Private Power", Theoretical Inquiries in Law, 2016 vol.17. issue 2, sh. 487-513.

Pohle J/Thiel T, "Digital sovereignty", Internet Policy Review, 2020 vol. 9 issue 4, <https://doi.org/10.14763/2020.4.1532> (erişim tarihi: 24.06.2024).

Rózenfeldová L/Sokol P, "Liability regime of online platforms new approaches and perspectives", EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC), S. 3, sh. 866-887.

Salminen J/Hopf M/Chowdhury S A/Jung S/Almerekhi H/Jansen B J, "Developing An Online Hate Classifier For Multiple Social Media Platforms", Home Human-centric Computing and Information Sciences, 2020 vol.10 issue 1, <https://doi.org/10.1186/s13673-019-0205-6> (erişim tarihi: 24.06.2024).

Schünemann W J, "Ready for the world? Measuring the (trans-) national quality of political issue publics on Twitter", Media and Communication, 2020 vol.8 issue 4, sh. 40-52.

Shoker A, "Digital Sovereignty Strategies for Every Nation," ACIG, 2022 vol. 1, no. 1, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.0943> (erişim tarihi: 24.06.2024).

Tunç A, "Örnek Uygulamalar ve Türk Hukuku'nda Uyar/Kaldır Kuralı", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt.9, sy.17, sh. 133-150.

Turillazzi A/Taddeoa M/Floridi L/Casolari F, "The Digital Services Act: An Analysis Of Its Ethical, Legal, and Social Implications", Law, Innovation and Technology 15.1 2023, sh. 83-106.

Ullah F/Sepasgozar S M E/Thaheem M J/Al-Turjman, F, "Barriers To The Digitalisation and Innovation Of Australian Smart Real Estate: A Managerial Perspective On The Technology Non-Adoption", Environmental Technology & Innovation, 2021 vol. 22, <https://doi.org/10.1016/j.eti.2021.101527> (erişim tarihi: 25.06.2024).

Wittpahl V, Digitale Souveränität: Bürger, Unternehmen, Staat, Berlin 2018.

Yiğit T/Sıgla M/Aksungur N/Erbağ S/Palaz Ü, "Çocuklar İçin İnternet Güvenliği: Bir Ebeveyn Kontrol Aracı", IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Dumlupınar Üniversitesi, Ocak 31, Şubat 2, 2007, s.45-50.

Çevrimiçi Kaynaklar

<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55597840> (erişim tarihi: 17.06.2024).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55647815> (erişim tarihi: 17.06.2024).

<https://www.bbc.com/news/technology-43465968> (erişim tarihi: 17.06.2024).

<https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election> (erişim tarihi: 17.06.2024).

https://digital-markets-act.ec.europa.eu/commission-designates-six-gatekeepers-under-digital-markets-act-2023-09-06_en (erişim tarihi: 01.08.2024).

6563 sy. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6563&MevzuatTur=1&MevzuatTerTip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

6698 sy. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 18.06.2024).

7253 sy. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanun <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200731-1.htm> (erişim tarihi: 18.06.2024).

California Civil Code. Title 1.81.5, California Consumer Privacy Act of 2018, §§ 1798.100 et seq., https://cippa.ca.gov/regulations/pdf/cippa_act.pdf (erişim tarihi: 18.06.2024).

Children's Online Privacy Protection Act, 15 U.S.C. §§ 6501-6505, <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/rules/childrens-online-privacy-protection-rule-coppa> (erişim tarihi: 18.06.2024).

Digital Millennium Copyright Act 105th Congress (1997-1998), <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/2281/text> (erişim tarihi: 18.06.2024).

Directive 2002/58/Ec Of The European Parliament And Of The Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02002L0058-20091219> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0013> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Directive (Eu) 2022/2555 Of The European Parliament And Of The Council Of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and repealing Directive (EU) 2016/1148 (NIS 2 Directive), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2555> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Electronic Communications Privacy Act, 18 U.S.C. §§ 2510-2523, <https://www.congress.gov/bill/99th-congress/house-bill/4952/text> (erişim tarihi: 18.06.2024).

European Commission. (2016b). Staff Working Document. In Communications From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee Of The Regions, Online Platforms and The Digital Single Market Opportunities and Challenges For Europe, COM (2016)288 final, SWD (2016) 172 final. Brussels May 25, 2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0288> (erişim tarihi: 17.06.2024).

"İlgili Kişinin E-Posta Verilerinin, Önceden Ortağı Olduğu Veri Sorumlusu Şirket Tarafından İşlenmeye Devam Edilmesi" hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 03/08/2023 Tarihli ve 2023/1321 Sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7776/2023-1321> (erişim tarihi: 01.08.2024).

OECD, An Introduction To Online Platforms and Their Role In The Digital Transformation, OECD Publishing. <https://www.oecd.org/innovation/an-introduction-to-online-platformsand-their-role-in-the-digital-transformation-53e5f593-en.htm> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Public Consultation On The Regulatory Environment For Platforms, Online Intermediaries, Data and Cloud Computing and The Collaborative Economy, September 24, 2015, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/consultations/public-consultation-regulatory-environment-platforms-online-intermediaries-data-and-cloud-computing> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Regulation Of The European Parliament and Of The Council on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act), 19 October 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (erişim tarihi: 17.06.2024)

Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1925> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Regulation (EU) 2019/1150 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services (P2B), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R1150> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Regulation (EU) 2019/881 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on ENISA (the European Union Agency for Cybersecurity) and on information and communications technology cybersecurity certification and repealing Regulation (EU) No 526/2013 (Cybersecurity Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0881> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0868> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1689> (erişim tarihi: 13.07.2024).

Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1114> (erişim tarihi: 17.06.2024).

Section 230 of the Communications Act of 1934 at 47 U.S.C. § 230, <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230> (erişim tarihi: 17.06.2024).